Università
Ca'Foscari
Venezia

Corso di Laurea magistrale
in
Scienze del Linguaggio

Tesi di Laurea

Folclorul în România.
Obiceiurile de iarnă în Maramureș

Laureanda
Giulia Romito
Matricola 865913

Relatore
Prof. Univ. Dr. Cristian Luca

Correlatrice
Prof. Adriana Ioana Opriș

Anno Accademico 2017 / 2018

Cuprins

Introducere *3*
1 FOLCLORUL: CARACTERISTICI ŞI CATEGORII *4*
1.1 Cultura spirituală 4
1.2 Caracterele specifice folclorului 4
1.2.1 Caracterul tradițional 5
1.2.2 Caracterul colectiv 6
1.2.3 Caracterul oral 6
1.2.4 Caracterul anonim 6
1.2.5 Caracterul sincretic 7
1.3 Categoriile literaturii populare românești 7
1.3.1 Poezia rituală și ceremonială: poezia obiceiurilor 8
2 DATINILE ŞI OBICEIURILE CALENDARISTICE *11*
2.1 Sărbătorile de iarnă 12
2.2 Colindatul la români și la alte popoare 12
2.3 Caracteristica și clasificarea colindelor 15
2.4 Maramureșul și colindatul 15
2.4.1 Colindele de Crăciun 17
2.4.2 Zânele vestitoare și Herdețișurile din Văleni 23
2.4.3 Festivalul „Marmația” 24
2.4.4 Colindele și alte obiceiuri de Anul Nou 24
2.5 Obiceiurile de Bobotează 29
2.6 Obiceiurile la Sf. Ioan Botezătorul 30
3 PREGĂTIREA DE CRĂCIUN A SATELOR MARAMUREȘENE *31*
3.1 Postul Crăciunului 31
3.2 Sfântul Andrei 31
3.3 Ignatul 32
3.4 Ajunul Crăciunului 33
3.5 Funcția darului. Colacul de Crăciun 35
3.6 Credințe și superstiți 37
3.7 Respectarea obiceiurilor 37
Concluzii *39*
Anexă 1 ..... *40*
Anexă 2 ..... *70*
BIBLIOGRAFIE *96*
Ringraziamenti *99*

Introducere

Scopul acestei teze este de a oferi o analiză și o descriere atentă a vastului repertoriu al folclorului românesc, identificând trăsăturile lui specifice. Se va aprofunda, mai ales, analiza obiceiurilor specifice sărbătorilor de iarnă într-una din cele mai fascinante regiuni din România: Maramureșul.

Motivațiile care m-au determinat să aprofundez această temă sunt variate, însă voi exemplifica doar două dintre ele, pe care le consider cele mai importante pentru mine. În primul rând farmecul limbii și culturii române care mă însoțește de câțiva ani și care s-a manifestat cu ardoare la începutul carierei mele universitare. În al doilea rând, frumusețea textelor cântecelor populare, în special cele din perioada Crăciunului: colindele, care reflectă imaginea și obiceiurile poporului român.

Această teză este împărțită în trei capitole: primul capitol va analiza caracteristicile folclorului și literaturii populare, distincția dintre ”tradiție” și ”obicei” precum și clasificarea poeziei populare românești, capitolul al doilea se va focaliza asupra poeziei obiceiurilor de iarnă, mai ales colindatul în Maramureș: colindele propriu-zise, viflaimul, plugușorul, colindatul cu măști, iar capitolul al treilea va descrie tradițiile și obiceiurile maramureșenilor din perioada premergătoare Crăciunului, sărbătoarea cea mai importantă și încărcată de tradiții și conotații spirituale, Postul, Ignatul, precum și funcția darului.

Pentru a reda în mod cât mai complet obiceiurile de iarnă din Maramureș, am inclus în secțiunea anexă 1 munca de cercetare care cuprinde textele colindelor, clasificarea lor și traducerea acestora în limba italiană, iar în anexă 2 am inclus varianta cea mai veche a Viflaimului păstrată în localitatea Ieud.

1 FOLCLORUL: CARACTERISTICI ŞI CATEGORII

Obiceiurile constituie o parte fundamentală a culturii populare tradiționale a unei țări, pentru că ele sunt strâns legate de viața omului și mediului în care locuiește. Cu termenul „folclor" ne referim la: „ansamblu manifestărilor artistice, literare, cinetice, muzicale și comportamentale care aparțin culturii spirituale ale unui popor"[1].

1.1 Cultura spirituală

Cultura spirituală face parte din conștiința poporului și este transmisă din generație în generație prin viu grai.

După Lajos[2], cultura spirituală cuprinde:

- Un sistem de cunoștințe cu valoare practică despre universul natural și despre reprezentările lui mitologice, despre om ca individ social și orizontul său spiritual. Valoarea practică a acestor cunoștințe se concretizează într-un sistem de soluții concepute pentru cele mai variate situații de viață (de ex. vindecările), de la cele cu caracter general până la cele cu caracter specific;
- Un sistem de credințe tradiționale;
- Un sistem de obiceiuri, ritualuri și ceremoniale regizate pe fundalul acestor credințe, dar motivate prin cerințe practice ale vieții;
- Un sistem de manifestări literare, muzicale, de dans, de spectacol, de muzică și gestică;
- Un sistem de comportamente interindividuale precum și între două sau mai multe grupuri.

Cultura spirituală, deci chiar folclorul însuși, reprezintă identitatea românilor și este simbolul acestora.

1.2 Caracterele specifice folclorului

Folclorul reprezintă totalitatea creațiilor literare, artistice, muzicale, plastice precum și a obiceiurilor și a tradițiilor populare ale unei țări sau ale unei regiuni dintr-o anumită țară, oglindind bogăția spirituală a unui popor, literatura sa scrisă sau transmisă prin viu grai. Obiceiurile sunt un sistem complex de relații, corelat cu viața omului pe care folclorul ni-l redă foate bine. Din punct de vedere etimologic, termenul folclor provine din limba engleză: folk - popor şi lore - înţelepciune, ştiinţă. Într-o accepţie mai restrânsă, prin folclor se înţelege deci ştiinţa despre creaţia poporului sau

[1] *Folclor literar românesc cit.*, p. 43.
[2] Balzs Lajos, *Folclor. Noțiuni generale de folclor și poetică populară*, Cluj-Napoca, 2003, p. 39.

despre înţelepciunea poporului. De la folclor derivă cuvintele folcloric (care aparţine folclorului), folclorist (persoana care studiază folclorul) şi folcloristică (ştiinţa care se ocupă cu studiul folclorului).

”În cadrul culturii populare, folclorul cuprinde totalitatea manifestărilor spirituale (credinţe, superstiţii, obiceiuri, creaţii artistice, forme de comportament, norme etice, norme cutumiare – ce constau în drepturi şi obligaţii consfinţite prin tradiţie -, cunoştinţe acumulate prin practică. Etimologia termenului folclor adoptat de lumea ştiinţei în secolul al XIX-lea, concentrează conţinutul definiţiei astfel: folclorul desemnează înţelepciunea poporului exprimată în forme artistice, utilitare, spirituale, comportamentale etc. [3]

Acest sistem unitar organic și dinamic ce include totalitatea credinţelor, practicilor magice, legende, superstiţii, snoave, proverbe, zicători, dansuri, cântece a avut întotdeauna caractere specifice. Acestea sunt diferite și le putem clasifica astfel: *caracter tradițional, colectiv, oral, anonim și sincretic.*

După Nicolae Constantinescu: „folclorului îi sunt proprii tradiționalitatea față de înnoirea specifică altor tipuri de artă, oralitatea față de scris, variabilitatea față de unicitate, caracterul colectiv față de caracterul individual al culturii neoreale, al literaturii și artei culte, etc.”[4].

1.2.1 Caracterul tradițional

Caracterul tradițional al folclorului se referă la păstrarea și la transmiterea fondului cultural propriu care este necesar pentru supraviețuirea culturii. Acest fond este compus din diferite elemente: „semne și simboluri, tipare structurale (ex. cele ale basmelor), limbaj și mijloace specifice de expresie, clişee, motive, imagini, metafore, grupuri de rime, reprezentări mimice, formule magice, sistemul orientării și interdicției comportamentale, ordinea de desfășurare a riturilor, secvențelor obiceiurilor, o viziune colectivă asupra vieții și existenței”[5]. În fața tradițiilor, fiecare om însuși are o viziune diferită, de exemplu femeile și bătrânii sunt mai legați de tradiție, tinerii în schimb sunt mai orientați spre inovație.

Cu privire la categoriile folclorice, pe care le vom vedea, spre exemplu avem: *descântecele* care sunt mai tradiționale și fixe, iar *bocetele* care sunt improvizate.

[3] Constanța Cristescu, Folclorul-mijloc de afirmare a identității locale și zonale în *Ghidul iubitorilor de folclor, Editura Lidana, Suceava, 2011.*
[4] N. Constantinescu, 1986, p. 9.
[5] Balazs Lajos, *op. cit.*, p. 42.

1.2.2 Caracterul colectiv

Folclorul exprimă concepția colectivă a creații populare, în contrast cu ceea individuală a creației culte. Valoarea fundamentală pentru creația populară este respectarea tradițiilor; cine nu le respectă nu a receptat această valoare și contribuie la dipariția ei. Pentru creația individuală, criteriul de valori fundamentale este originalitatea. Aceasta este prezentă și în creația populară ca o caracteristică a inovației: dacă inovația este acceptată de colectivitate și transmisă, devine parte a tradițiilor și a valorilor colective.

1.2.3 Caracterul oral

Popoarele vechi, pentru multă vreme, aveau o cultură în întregime orală, în timp ce scrisul s-a dezvoltat mai târziu.

„Oralitatea poate fi considerată, deci, că trăsătură distinctivă a folclorului numai la nivelul literaturii și al sistemului de credințe transmise prin viu grai, esențială fiind nu atât opoziția oral/scris, cât opoziția audiere/lectură, care caracterizează modul de execuție și de receptare[6]”. Dar oralitatea nu exclude automatic utilizarea scrisului în folclor. De fapt: „se înregistrează de timpuriu colecții de colportaj, caiete de amintiri și cântece, scrisori ale soldaților din armată sau de pe front”[7].

1.2.4 Caracterul anonim

Anonimatul este o trăsătură specifică a folclorului, pentru că în genere nu este un autor individual care însoțește creațiile, ci este expresia colectivă.

Deși antichitatea și Evul Mediu au cunoscut numele anumitor autori, anonimatul domina întreaga cultură. Anonimatul s-a insituit în creația populară când s-au împărțit cultura scrisă și cea orală. Acest lucru nu înseamnă că nu există un autor pentru creațiile populare, ci dimpotrivă, că mulți creatori individuali au contribuit cu eforturile lor la o anumită creație.

„Anonimatul este o consecință a mentalității mediilor păstrătoare și creatoare de folclor. Colectivitatea se dezinteresează de autor și nu-l înregistrează în coștiința ei”[8].

---

[6] Balazs Lajos, *op. cit.*, p. 45
[7] Balazs Lajos, *op. cit.*, p. 45

[8] Balazs Lajos, *op. cit.*, p. 46.

1.2.5 Caracterul sincretic

Termenul „sincretism” înseamnă o fuziune de elemente din domenii sau arte diferite[9].

Pentru cultura populară se vorbește de sincretism estetic în care se împletesc formele limbajelor de exprimare: orală, muzicală, mimică, gestică și de dans. Pentru acestea din urmă am putea menționa Paparudele, Drăgaica, Căpriţa. De fapt, poezia este transmisă prin cântecul, dansul, jocul și muzica instrumentală.

Pe lângă cele arătate, folclorul are un pronunţat caracter naţional deoarece, fiind creat într-un spaţiu geografic anume, în anumite condiţii istorice, el reflectă în imagini artistice specifice, ideile, sentimentele şi concepţiile poporului, limba vorbită punându-şi amprenta şi asupra structurii muzicii. De aceea, folclorul rămâne principala modalitate de manifestare artistică a poporului şi izvorul de inspiraţie nesecat al creatorilor individuali, profesionişti.

Toate aceste categorii ale folclorului se îmbină una cu cealaltă, se împletesc contribuind astfel la unicitatea folclorului.

1.3 Categoriile literaturii populare românești

Literatură populară este unul dintre domeniile principale ale folclorului românesc și cuprinde un repertoriu foarte bogat de texte. Textele la care putem face referință sunt datate din secolul al XIX-lea și al XX-lea și au fost culese de mulți folcloriști, în primul rând, Vasile Alecsandri care le publica în antologiile: “*Poezii poporale. Balade (cîntece bătrîneşti)* adunate şi îndreptate de V.A., Iaşi 1852, 1853” și: “*Poezii populare ale Românilor* adunate şi întocmite de V.A., Bucureşti 1856”. În schimb, prima colecție a colindelor a fost publicată de Anastasia Marianescu la Budapesta în 1859: 60 de texte care fac parte din repertoriul temelor cântecelor solstițiului invernal[10]. Evident, fiind textele „culese și corese” din autori ai epocii, ele prezintă diferite versiuni cu scopul de a oferi o demnitate literară a poeziei tradiționale[11].

Folclorul literar este împărțit în trei categorii:

- cântec narativ tradițional;

- poezie rituală și ceremonială;

---

[9] M.D.N

[10] Octavian Cepraga, *Le nozze del sole*. *Canti vecchi e colinde romene*, Roma, 2004, p. 43.

[11] *Ibidem*

- poezie lirică.

Fiecare categorie a folclorului românesc corespunde unei epoci precise de dezvoltare a culturii populare: obștea patriarhală, dominată de colinde; Evul Mediu, dominat de cântece epice eroice și epoca modernă, dominată de cântece lirice.

1.3.1 Poezia rituală şi ceremonială: poezia obiceiurilor

Înainte de a intra în poezia obiceiurilor este util să înțelegem anumite definiții.

Obiceiurile: „constituie ansamblul manifestărilor folclorice și de artă populară încadrate într-un sistem unitar, marcând evenimente legate de ciclul bio-cosmic, de datele calendaristice, de ciclu vieții, într-o strânsă înlănțuire sincretică și polisemică„[12]. Ele au principala funcție de „transmitere treptată a experienței comunității„[13]. Obiceiul este din punct de vedere etnologic o formă de comportament socio-cultural acceptat şi transmis ca o formă de instituţionalizare a datinelor, însuşit de întreaga comunitate umană dintr-o vatră folclorică, zonă etnografică sau pe plan naţional. Obiceiul apare pe o anumită treaptă istorică ca o necesitate de transferare sau revendicare a unei rânduieli întâmplătoare, iar circularea şi perpetuarea lui s-a realizat printr-o statuare psihosocială, fiind integrată cultural în specificul etnic local. Pe de altă parte, obiceiul, ca noţiune şi regulă de comportament, este o formă activă de manifestare a tradiţiei, el putând fi asemuit datinei, cu care de cele mai multe ori se confundă. [14]

În limba română există doi termeni utilizați pentru a spune același lucru: „obicei” și „datină”. De fapt, ele sunt sinonime, chiar dacă este o diferență stilistică: „datina” este termenul popular și în limbă literară este considerat arhaic, în timp ce „obicei” este termenul general al limbii literare și este cuvântul tehnic în studiile etnografice și folcloristice[15]. Singura deosebire constă în faptul că termenul „datină” este utilizat numai cu referire la cultura populară, iar cel de „tradiţie” poate fi aplicat şi altor domenii: tradiţie bisericească numită Sfânta Tradiţie, tradiţie academică, medicală, lingvistică etc[16]. Nicăieri ca în tradiţie şi în datini nu se manifestă mai fidel caracterul şi mai ales specificul unei comunităţi umane.

Datina este moştenirea culturală a unei comunităţi, transmisă secole de-a rândul de la o generaţie la alta, având capacitatea de a echilibra şi de a menţine conştiinţa unităţii acelei comunităţi. Datinile s-

[12] Georgeta Stoica, Mihai Pop, *Zonă etnografică Lăpuș*, Ed. Sport-Turism, București, 1984, p. 70.
[13] Delia Suiogan, *Obiceiurile-modălități de actualizare a modelului socio-cultural*, Memoria ethnologica, vol. 16-17, s.i., 2005, p. 1581.

[14] Călin Brăteanu, Datini și obiceirui calendaristice în *Ghidul iubitorilor de folclor, Editura Lidana, Suceava, 2011*
[15] Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 133.
[16] Călin Brătianu, op. cit, pag.25

au păstrat atât de bine în mediul rural şi în cel urban, în mare măsură, deoarece au rol de factori ordonatori ai vieţii comunităţii. În datinile româneşti se regăsesc elemente rituale şi mitologice străvechi, moştenite şi conservate din pre-creştinism şi chiar din preistorie: cultul bradului (ca „pom al vieţii"), al oului (ca element al regenerării, al Învierii), al unor elemente vegetale (mâţişorii de salcie, ramurile de tei la Rusalii, busuiocul etc.). Motivul religios îmbracă şi justifică întregul registru de datini, de la cele calendaristice sau agricole până la cele legate de ciclurile vieţii sau de evenimentele casnice sau individuale (sfinţirea casei, onomastica etc)[17].

Alături de aceste două cuvinte sunt folosiți și termenii de „ritual"/„rit" și „ceremonial"/„ceremonie". De multe ori sunt folosite ca sinonime, dar există o deosebire esențială între acești termeni. Astfel, „*ceremonialul* reprezintă secvențe de obiceiuri constituite în acte solemne, îndatinate sau cu funcție magică. Prin *rit* înțelegem un act constituit într-o singură frecvență, efectuat în virtutea unei credințe magice, superstițioase sau religioase și orientat spre îndeplinirea unei cerințe de ordin practic sau moral..."[18] . Ceremonial este o formă de comunicare socială, în timp ce ritual constituie un sistem de comunicare cu lumea imaginară, mitică[19]. Oamenii care partecipă la actele rituale acceptă datina și se supun normelor și regulilor comportamentale pe care acestea le implică.

În structura obiceiurilor, elementele, gesturile și actele practice se îmbină cu cele magice constituind un adevărat ansamblu de texte poetice. Poezia cu funcție rituală și ceremonială are un caracter sincretic, pentru că de obicei este cântată și uneori însoțită de dansuri. Textele sunt executate de o ceată de flăcăi în anumite momente ale anului sau ale vieții oamenilor.
Marco Cugno[20] clasifică poezia rituală în:

a) *poezia obiceiurilor anuale* (tradiții de la început și sfârșit anului) care include:
   - *colinde*, *buhai*;
   - rituri de invocare a ploii: *caloianul* și *paparuda*;
   - obiceiuri legate de recoltare: *cântec de cunună*
b) *rituri de pasaj*:
   - naștere;
   - nuntă: *orație de nuntă*;
   - moarte: cântece ceremoniale de înmormântare (*cântecul zorilor*, *cântecul de despărțire*, *cântecul cel mare*, *cântecul de petrecut*, *cântecul bradului*, *bocete*);

[17] Călin Breteanu, op. cit, pag.27
[18] Lajos, *op. cit.*, p. 57.
[19] Delia Suiogan, *op. cit.*, p.1582.
[20] Marco Cugno, *Folclore letterario romeno*, Torino 1981, p. 15.

c) *descântece.*

Lajos[21] clasifică poezia obiceiurilor în felul următor:

- *poezia obiceiurile calendaristice,* poate fi grupată la rândul ei în funcţie de principalele momente ale anului sau ale desfăşurării activităţilor de muncă marcate prin asemenea obiceiuri: obiceiurile de Crăciun și Anul Nou, obiceiurile de primăvară, rituri de invocare a ploii, obiceiurile de seceriș;
- *poezia obiceiurilor legate de momente importante din viața omului*: nașterea, căsătoria și moartea;
- *poezia descântecelor*.

[21] Balas Lajos, *op. cit.*, p.56.

2 DATINILE ŞI OBICEIURILE CALENDARISTICE

Datinile şi obiceiurile calendaristice, atât ca moment al celebrării cât şi ca modalitate de desfăşurare, pot fi studiate şi analizate numai în strânsă legătură cu calendarul popular, fiind asociate cu momentele cele mai importante ale ciclului calendaristic, adică ale anului. Calendarul a fost marcat de ciclul muncilor agrare (sau păstorești) care depinde de ciclul natural și de perioada de vegetație; de fapt obiceiurile calendaristice marcau direct raportul omului cu natura[22]. Mai târziu, datele calendarului natural s-au suprapus cu date oficiale și religioase. Acum, amândouă trăsăturile (agrare și religioase) sunt încă conservate în calendarul popular român care funcţionează într-o perfectă simbioză. Datinilor şi obiceiurilor de origine păgână li s-au suprapus datinile creştine, fără a reduce însă simbolismul străvechi al marilor sărbători echinocţiale şi solstiţiale, cu tot ce înseamnă ele pentru comunităţile agrare, pastorale, pomi-viticole etc. Cu alte cuvinte, în calendarul popular coexistă calendarul agrar, calendarul pastoral şi cel creştin, rolul său fiind acela de a măsura timpul şi de a fixa, în funcţie de acesta, activităţile umane. Dar calendarul popular nu indică doar timpul optim pentru arat şi semănat, pentru constituirea şi desfacerea stânelor, pentru îngrijirea pomilor şi viţei de vie. El conţine şi anumite practici magice pentru sporirea şi menţinerea fertilităţii, fecundităţii, dar şi pe cele cu caracter apotropaic (de apărare). Datinile şi obiceiurile calendaristice sunt dominate de cele două mari festivităţi ale renaşterii: sărbătorile de iarnă (Crăciun, Anul Nou, Bobotează) şi sărbătorile de primăvară (Floriile şi Paştele).[23] Cu alte cuvinte, obiceiurile calendaristice, sunt legate direct sau indirect de muncile de peste an, de sărbătorile religioase și în plus sunt legate de viața și bunăstarea individului, familiei și colectivității. Aceste obiceiuri au un caracter ciclic, adică se repetă în fiecare an la anumite date fixe ale calendarului[24].

În ceea ce privește poezia, obiceiurile calendaristice pot fi împărțite în trei tipuri[25]:

- Poezia descriptivă care este considerată „cea mai veche formă de poezie”[26] și este reprezentată de: plugușor, cântece de seceriș și colinde.,
- Poezia de incantație care are un substrat mitic și cuprinde riturile de invocare ale unei divinității în favoarea oamenilor, precum riturile de invocare a ploii: „caloianul” și „paparuda”
- Poezia de urare care cuprinde toate textele în care se urează belșug și prosperitate.

[22] Balas Lajos, *op. cit.*, p. 65
[23] Călin Brăteanu, op.cit., p.27
[24] Balas Lajos, *op. cit.*, p. 59.
[25] *Ibidem*.
[26] Balas Lajos, *op. cit.*, p. 61

2.1 Sărbătorile de iarnă

În folclorul românesc, iarna este cea mai importantă perioadă de mănifestari popolare și tradiționale care încep în Postul Crăciunului, la 15 noiembre, până la Sfântul Ion, la 7 ianuarie.

Sărbătorile de iarnă marchează solstiţiul de iarnă şi celebrează reînvierea la nivel macrocosmic, mai precis reluarea ciclului anual al mersului soarelui pe cer, adică reinstaurarea ordinii lumii care reia un nou ciclu existenţial. Sărbătoarea solstiţiului de iarnă este, ca amploare şi varietate a obiceiurilor incluse datinii străvechi, cea mai însemnată şi semnificativă perioadă a calendarului popular, marcând prin activităţi magicoreligioase cele 12 zile sacre: 6 la sfârşitul anului, de la Crăciun la Anul Nou şi alte 6 zile la începutul anului, până la Bobotează. Datina celebrării sărbătorilor de iarnă presupune, în primul rând, obiceiul colindatului, al uratului şi al semănatului de Anul Nou, „al mersului cu kiralesa" şi al sfinţirii apei de Bobotează. Tot de obiceiurile acestor sărbători ţine şi confecţionarea recuzitei necesare colindatului şi uratului: steaua pentru colindul de stea, măştile „obrăzar" şi măştile costum, buhaiele, tobele, bicele etc. Deoarece atât colindatul cât şi uratul sunt activităţi de grup, în perioada premergătoare sărbătorilor se practică obiceiul „strânsurilor " la casa unuia dintre membri sau la fiecare pe rând, pentru a se memora textul şi regia apropiatelor evoluţii. Acestea sunt un fel de „şezători de post", de la care nu lipsesc însă băutura şi voia bună, amândouă servite cu moderaţie. [27] Obiceiurile de iarnă au un repertoriu tradițional foarte bogat care variază de la o zonă etnografică la alta și cuprinde: colinde, dansuri, teatru popular, urări cu pluguşorul sau cu sorcova și altele.

2.2 Colindatul la români și la alte popoare

Termenul „colindă" sau „corindă" provine din latinescul „Kalendae", derivat din verbul „calare", care inseamnă „a vesti". În perioada colonizării romane, în jurul Solstițiului de iarnă, dacii și romanii foloseau practica colindatului la *Festum Kalendarum* („calendele ianuarie") pentru a ura sănătate și noroc. Dar în timpul convieţuirii slave, acest obicei a suferit un proces de schimbare și numele colindelor a fost mutat în „Koleda"[28].

Deși românii și slavii au o origini diferite, acest obicei îi apropie datorită faptului că și unii și alții erau sub autoritatea bisericii ortodoxe. Din acest motiv, în colindele slave găsim trăsături comune cu cele românești. De fapt, la aceste popoare, mai ales la români, bulgari și la ucraineni, colindatul de Crăciun este datina cea mai cultivată și respectată. Colindatul are loc în noaptea dinspre Crăciun. Participanții sunt de obicei flăcăi sau bărbați însurați (numiți *colindători* la

[27] Călin Brăteanu, op.cit., p. 28.
[28] Petru Caraman, *Colindatul la români, slavi şi la alte popoare, (Le chant de noëls chez les Roumains, les Slaves et d'autres peuples)*, Ed. Minerva, Bucarest, 1983, p. 395.

români, *koledarci* sau *koleżdanci* la slavi) care se adună la casa șefului sau conducătorului grupului, (numit *vătaf* sau *jude* la români, *státenik* la bulgari și *bereza* la ucraineni[29]). Șeful este ales de colindători în special pentru că este cel care cunoaște cel mai bine colindele și urările; el are rolul de a organiza ceata dându-le instrucțiuni și conducându-i în toate casele. Colindătorii duc vestea sărbătorii și urează prosperitate, noroc și protecție celorlalți locuitori ai satului.
Colindele care se întâlnesc la români și la slavi le putem împărți în două grupuri:

I. Colinde generale cântate afară, de obicei la fereastră;
II. Colinde „speciale" cântate înauntru.

Din prima categorie întâlnim la bulgari:

a) Colinda *prad vratnița*ta sau *prad starit vrata na konșea*.
b) Colinda *na konșea*.

La ucraineni aceste au diferite denumiri, conform localităților:

a) *Podvirna koleadka*.
b) *Pidstinna koleadka, pidvikonna koleadka* sau *pivkoleadka*.

La români acestea se numesc:

a) „Colinda la fereastră" sau „la ușă afară".
b) „Colinda casei" sau „colinda cea mare"

Prin „colinda la fereastră" românii invocă trezirea gazdelor și de obicei aduc vestea nașterii lui Iisus Hristos: „Sculați sculați, boieri mari / Florile dalbe / Sculați, voi, români plugari / Că vă vin colindători / Noaptea pe la cântători / Și v-aduc un Dumnezeu / Să vă mântuie de rău / Un Dumnezeu nou născut". Motivul florilor de măr (florile dalbe) are o semnificație simbolică și originea este legată de formula magică pronunțată cu o ramură înflorită de măr care atingea persoana colindată[30]. Cu această colindă, colindătorii devin mediatorii divinității care au puterea de a trezi întreagă comunitate, propovăduind trecerea la o nouă dimensiune spirituală[31]. La ucraineni este „motivul rătăcirii colindătorilor" care ajung la casa gospodarului: „În pădure, în pădure, în dumbravă, / Rătăceau, rătăceau șase sute de tineri / Și au ajuns până la o casă..."[32]; alteori colindătorii învocă trezirea gospodarului și „slugile" ca să pregătească mesele pentru ei: „Sculați,

[29] Petru Caraman, *op. cit.*, p. 15.
[30] https://www.gandul.info/magazin/colinde-de-craciun-colindul-din-ajunul-craciunului-si-traditii-de-craciun-11811201
[31] Octavian Cepraga, Lorenzo Renzi, *Le nozze del sole*, Roma, p. 181
[32] Caraman, *op. cit.*, p. 30

sculați gospodari, / Și treziți slugile toate, / Să se scoale mai din noapte, / Lumini dalbe să aprindă, / Mese de tisă să-ntindă, / Cu pîini de grîu să le aștearnă, / Căci vă vin oaspeți numeroși, / Oaspeți numeroși, colindători...”[33].

Așadar, colindele la fereastră au următoarele trăsături:

- Au caracterul de cîntece introductive în datină:
    a) prin ele colindătorii își vestesc și deșteaptă gazda;
    b) salută pe ai casei și-i roagă să le deschidă și să le permită să colinde;
    c) își pregătesc, prin cântarea colindei, o bună primire din partea gazdei.

- Au un caracter general:
    a) privesc bunul mers al gospodăriei;
    b) se adresează mai totdeauna șefului familiei;

Cele mai numeroase colinde sunt religioase, vestind astfel nașterea pruncului Isus Hristos sau călătoria Maicii Domnului spre Betleem.

Când colindătorii au terminat de cântat afară, sunt invitați să intre. În casă, ei cântă colindele „speciale”, care sunt adresate gospodarului și altor membri ai familiei după: vârstă, sex, ocupație și alte circumstanțe. La români, ca și la celelalte popoare citate, clasificarea este foarte numeroasă[34]. După vârstă, se începe cu pruncul de leagăn până la bătrân, așa avem colinda pentru: băiat, fetiță, flăcau, fată mare, însurăței fără copii, gospodar în vârstă cu copii, gospodină, bătrâni. După ocupație, avem colinda pentru: preot, pescar, vânător, cioban, negustor, profesor, soldat, etc. În funcţie de alte circumstanțe, avem colinda pentru: văduv, văduvă, mort, moartă, voinic străin, etc. În aceste colinde, colindătorii urează fiecărui membru al familiei noroc și fericire. Această distincție între colinde era mai respectată în trecut, acum se păstrează doar în anumite zone.

Gospodarul așteaptă vesel colindătorii cu daruri: mâncare (carne, colaci, etc.), băuturi (vin) și bani puși pe masă, iar colindătorii, pentru a le mulțumi, recită formule de urare și binecuvântare, spre exemplu: „Gazdă mulți ani să trăiți. / După moarte-n rai să fiți. / Să trăiască gazda mult până a fi la păr cărunt”[35] sau „Dumnezeu vă crească pruncii / și vă înmulțească juncii. / Câte pietre pe

[33] Caraman, *op. cit.*, p. 31.
[34] Caraman, *op. cit.*, p. 27.
[35] Urare tipică din Țara Codrului.

pârâu / atâtea ştoguri de grâu; câte pietre, pietrişoare, / atâtea vaci mulgatoare; / Câte paie pe casă, / atâtea băncuţe pe masă”[36].

2.3 Caracteristica şi clasificarea colindelor

Colindele sunt obiceiuri pre-creştine, cu caracter laic, adaptate şi suprapuse mai târziu sărbătorilor religioase. Se desfăşoară începând din perioada premergătoare zilei Crăciunului, din noaptea de 23 spre 24 decembrie şi până în 7 ianuarie. Colindele din folclorul românesc sunt texte fără strofe, de tip conservativ, care rar depăşesc lungimea de 40-50 versuri cu silabe variabile, transmise din generaţie în generaţie prin memorare. Ele sunt cântate în grup, la unison, sau în două cete; în unele zone, ceata este însoţită de instrumente muzicale cum ar fi: fluierul, cimpoiul ori doba mică. Textele colindelor sunt nemaipomenit de frumoase, ele exprimă optimism şi bun augur.

Colindele se pot clasifica în trei feluri:

a) religioase;
b) profane (sau lumeşti);
c) cosmogonice.

Colindele religioase conţin elemente şi teme biblice, de fapt textele sunt mai ales despre naşterea lui Isus Hristos. Repertoriul cuprinde: Steaua şi Viflaimul (sau Vicleimul).
Dimpotrivă, colindele profane sunt de tip laic în care se vorbeşte despre tradiţii populare ale strămoşilor, ale divinităţilor şi ale agriculturii. Repertoriul cuprinde: colindele de feciori, colindele cu măşti, Sorcova şi Plugusorul.
Colindele cosmogonice, care sunt de substrat pre-creştin, narează naşterea Mântuitorului şi creaţia lumii.

2.4 Maramureşul şi colindatul

Maramureş, regiune situată în nordul Transilvaniei, la graniţă cu Ucraina, este un loc minunat, cu peisaje încântătoare, cu numeroase monumente tradiţionale arhitecturale: case neasemuit de frumoase, biserici din lemn a căror turnuri par să atingă cerul, construite cu secole în urmă şi decorate în interior cu fresce de o inegalabilă valoare artistică, tărâmul lucrurilor simple unde totul s-a păstrat intact. Satele par să fie oprite cu secole în urmă, de fapt locuitorii continuă să menţină obiceiurile şi tradiţiile specifice locurilor şi să le trasnsmită generaţiilor viitore. În tot

[36] Urare generală de Crăciun.

Maramureșul se pot vedea oameni îmbrăcați în costume tradiționale, frumos cusute și brodate manual, precum se poate lua parte la festivalurile folclorice pline de viață; se poate asculta muzica tradiţională la „ceteră” sau ”scripcă” (vioară) şi la „zongoră” (cobză, chitară) şi se poate dansa „hora” sau alte dansuri. Admirabile sunt lucrurile de artizanat care împodobesc și astăzi casele locuitorilor: „ştergarele” (prosoapele), „procuţele” (covoare), „cergile” (cuverturi) şi „blidele” (farfurii din ceramică), frumos decorate cu motive tradiționale românești. Interioarele caselor aproape că explodează de culoare, de obiecte care povestesc creativitatea și talentul femeilor. Aici lemnul este parte integrantă din viața oamenilor folosit de meșteșugarii talentați din diferite sate pentru confecționarea diferitelor obiecte de uz casnic sau gospodăresc, dar și pentru construirea bisericilor și a locuințelor. Porțile, de asemenea din lemn, ilustrează măiestria artizanilor și relația lor intimă cu materialul.

Bucată de lume unică și de neînlocuit, Maramureșul a păstrat tradițiile cu sfințenie, indiferent de specificul lor. Sărbătoarea Crăciunului este de fapt bogată de tradiții și obicei care sunt încă foarte vii și are trei etape: perioada de pregătire, postul și toate celelalte acțiuni în care intră curățirea casei, a curții, a mormintelor; apoi mai e perioada cuprinsă între 23 decembrie (Ajunul Ajunului) si 31 ianuarie, iar ultima este perioda dintre Anul Nou (numit in vechime Crăciunul cel mic) și Boboteaza.

Vraja Crăciunului nu se va pierde atîta timp cât colindele vor răsuna în toate satele și colindatul nu va pieri.

Colindatul este unul dintre obiceiurile cele mai active și râspândite în sate. Oameni de toate vârstele partecipă și sunt organizați în cete compuse după vârstă. În seara Ajunului, primii care umblă la colindat sunt cei mai mici (4-5 ani) care cântă colinde scurte, cerând daruri. Îi urmează copiii de 9-12 ani care cântă colinde mai lungi. Apoi este rândul tinerilor care vin la colindat în grupe separate sau amestecate, și la miezul nopții este rândul perechilor de oameni căsătoriți. Spre dimineață, de obicei, umblă la colindat bătrânii satului. De o frumusețe deosebită este participarea întregii comunități de la mic la mare, forfota colindătorilor, ceea ce face ca satele să răsune de seara până dimineața prin colindele lor.

Deși colindătorii începeau colindatul în seara ajunului de Crăciun sau de Anul Nou, ei se pregăteau din timp, făcând numeroase repetiții.

2.4.1 Colindele de Crăciun

Majoritatea colindelor de Crăciun în Maramureș conțin teme creștine, dar sunt insoțite și de teme laice (de exemplu vănătorești și păstorești) și sunt transmise din generație în generație.

Putem grupa colindele de Crăciun în cinci categorii principale:

I. **colindele de copii**;
II. **steaua**;
III. **viflaimul (sau vicleimul)**;
IV. **colindele de feciori**;
V. **colindele cu măști**.

2.4.1.1 Colindele de copii

Aceste colinde sunt executate de membrii mai tineri din sat: copiii. La Moș-Ajun (24 decembrie), ei cântă din casă în casă colinde scurte, unele plin de haz, vestind sărbătoarea și urând prosperitate în miei, purcei, viței, etc. și cerînd daruri: „Buna dimineața la Moș-Ajun, / Buna dimineața la Moș Crăciun, / Ne dați, ne dați, ori nu ne dați? / Ne dați, ne dați, ori nu ne dați?”. Un exemplu de versuri cu haz sunt: „Noi umblăm și colindăm, / Și nimic nu căpătăm, / Numa o coajă de mălai / Făcută de nouă ai, / De cînd o fost moșu crai. / Rozătoare de covată, / De cînd o fost moașa fată”. Gazdele caselor dau copiilor daruri care pot fi: alune, colaci, mere și pere. În unele zone, copiii sunt numiți: ”pițărăi„ sau „coconii mici” și pentru a purta noroc și belșug „atingeau cu bețele sau cu nuielele stîlpii porților, ușorii ușilor de la grajduri și hambare, grinda casei și scormoneau în cărbuni”[37].

2.4.1.2 Steaua

În ziua Crăciunului până la Sf. Vasile sau până la Bobotează, copiii din Maramureș merg cu steaua. Ei sunt numiți „stelari”, „crai” sau simplu „colindători”, îmbrăcați în costume populare au pe cap un coif cu numele personajelor biblice.

„Steaua se face dintr-o veșcă sau văcălie de coajă de tei, o sită veche sau altceva, în care se pun niște bețe cari se învelesc cu hârtie de felurite colori. De partea deasupra a văcăliei se leagă un clopoțel, iar în partea de jos văcălia se prinde în capătul unui băț înalt până la umărul stelarului. Stelarul apucă bățul de stea, tremură steaua încet, ca să sune și clopoțelul necurmat, cât timp vor

[37] Mihai Pop, *Obiceiuri tradiționale românești*, București, 1999, p. 49.

zice steaua”[38]. În mijlocul stelei este o icoană de hârtie care reprezintă o scenă biblică, de obicei nașterea pruncului Isus. Stelarii îi personifică, de fapt, pe cei trei magi care au urmat steaua și au ajuns în Bethleem purtând aur, smirnă și tămâie pentru Pruncul Iisus. Cu steaua, copiii vestesc nașterea lui Iisus din casă în casă cu versuri religioase: „Steaua sus răsare”; „În orașul Vitleem”; „La nunta ce s-a întâmplat”; „Trei crai de la răsărit”[39]. Pentru a îi mulțumi, gospodarul casei le dă daruri: colaci, mere și nuci.

2.4.1.3 Viflaimul

„Viflaimul”, nume vechi românesc al orașului Bethleem, este un obicei vechi cu subiect religios și cu multe elemente laice, practicat în satele din Maramureșul istoric și nu numai. De fapt, este o dramă populară, ce abordează mitul nașterea lui Isus satirizând ipocrizia, minciuna, aroganța etc. În noaptea de Crăciun o ceată de tineri de însurat, peste douăzeci, joacă („colindă”) piesa în casele oamenilor sau în centru satului, în care se prezintă momentul apariției magilor și al păstorilor, cei care vestesc nașterea lui Isus Hristos, și conflictul cu împăratul Irod. Pe lângă magi, păstori sau Irod, se interpretează personaje precum Fecioara Maria, Iosif, vestitorul, îngerul, cei trei crai de la răsărit, moartea și nelipsiți sunt dracii, în frunte cu șeful lor Scaraoski. Aceștia din urmă au un rol foarte important și anume acela de a purta măști populare și talăngi, dracii și măștile având origini foarte vechi, probabil din ritualuri precreștine. Pregătirile minuțioase ale spectacolului sunt făcute cu mult timp înainte, amănunt de care se îngrijește un conducător ales dintre participanți și tot el se va ocupa de strângerea banilor și de raportul cu satul. În cele mai multe zone din Maramureș, conducătorul îl întrepretează pe Irod. Există totuși diferențe de la sat la sat, de exemplu în Borșa, există Viflaimul mic și Viflaimul mare, diferențiindu-se în funcție de numărul personajelor piesei teatrale. Un aspect impresionant al acestui obicei este implicarea de care dă dovadă fiecare participant pentru buna realizare a spectacolului, costumându-se în funcție de rolul pe care îl va avea de interpretat. La fel de importantă ca și prezența la Sfânta Liturghie din ziua Crăciunului, această tradiție are rolul de comuniune.

Acest tip de piesă derivă de la *teatrul misterilor medievale* occidentale care punea în scenă o „dramă religioasă” cu referiri la textele biblice. Cei care partecipau erau „confrerii de feciori”, adică tineri neînsurați, care organizau piesa în perioada solstițiului de iarnă și o jucau în perioada dintre Crăciun și Bobotează. În Ieud, textul Viflaimului datează de la sfârșitul secolului XIX și începutul XX conținut într-un manuscris găsit în 1922 și aparținut învățătorului Petru Bilț († 1904). Acest text este publicat de Tache Papahagi în „Graiul și Folklorul Maramureșului”, 1925, p.183-201.

[38] Tudor Pamfile, *Sărbătorile la români*, 1997, p. 346.
[39] http://www.traditieialomita.ro/obiceiuri/cu-data-fixa/colinde-si-obiceiuri-de-iarna/

„Sătenii din Ieud jucau această piesă pregătind-o singuri și din propria lor inițiativă, oferind publicului în zilele de Crăciun o plăcută și instructivă distracție desfășurată absolut fără nici o pretenție și în simplitatea cea mai patriarhalălă posibilă într-una din sălile de clasă ale școalei" (Papahagi,1925, p. 182).

Personajele interpretate în această piesă sunt:

- Vestitorul
- Arhanghelul Gavril și doi îngeri mai mici, care poartă bisericuţa numită „Viflaim"
- Fecioara Maria
- Iosif
- Păstorii (Acteon și Coridon, tineri, Miron, bătrân)
- Irod
- Cei trei crai de la răsărit (Valtazar, crai verde, Melchior, crai roșu și Gaspar, crai negru.)
- Trei soldați
- Judecătorul
- Popa
- „Mai marele sinagogii"
- Diavolii (Inspectorul, Ispravnicul, Înșelătorul, Sărsăilă)
- Moartea

Piesa începe cu *Buna Vestire* a nașterii lui Hristos și urmează „*încredințarea (logodna) lui Iosif cu Maria*". Povestea continuă cu „*drumul spre Viflaim* (Betleem)" și cu episodul „*păstorilor vestiți de îngeri*". Acesta din urmă în special este apreciat de public, dar sunt apreciați și actorii care interpretează. În actul următor, diavolii se folosesc de regele Irod pentru a-l ucide pe Iisus. Apoi Irod, care nu a descoperit unde s-a născut Hristos, decide „*Uciderea pruncilor*". Piesa se termină cu pocăința lui Irod, care torturat de diavoli imploră Moartea și îi avertizeză pe toți să fie atenți să nu cadă în greșeală ca el.

Costumele personajelor Viflaimului sunt cusute și ornate în sat cu material disponibil. De exemplu, îngerii și Fecioara Maria poartă o cămașă maramureșeană și o fustă albă și pe cap este o „pânzătură". Băieții mai tineri înterpretează aceste personaje pentru aspect lor adolescențial, fără barbă. Iosif și păstorii cei tineri, au un costum de tânăr, simplu și curat. În schimb Irod și cei trei crai poartă veștminte mai luxoase: pantaloni și tunică care au o singură culoare (galben pentru Irod, verde, roșu și negru pentru cei trei crai) și pe cap o coronă. Tunica și corona sunt acoperite de șiraguri de mărgele. În actul *„Mai marele sinagogii"* personajele sunt „carnavalești", actorii sunt

îmbrăcați cu veșteminte improvizate, comice, precum: o pălărie împodobită cu flori, o barbă falsă și ochelari de soare negri. Dracii poartă haine groase, pufoaice, de obicei pline de petice, peste care sunt așezate banderole în cruciș cu tălăngi. Ei mai poartă măști enorme, cu găuri numai pentru ochi și coarne de berbec. Moartea are un costum lung, zdrențos și poartă o mască conică.

Scenă Viflaimului. Sursa foto: DAN Horia Tautan/zoom.mediafax.ro

2.4.1.4 Colindele de feciori

Aceste colinde sunt cântate de cetele de tineri neînsurați care urează dragoste, fericire și bogație tinerilor caselor. Colindele de feciori conțin teme vânătorești și păstorești care laudă eroismul, puterea, frumusețea și iubirea feciorilor.

În colindele vânătorești, găsim motivul transformării feciorului (vânătorului) în cerb, rit străvechi de inițiere a tânărului care trebuie să locuiască în pădure și să facă față probelor dând astfel dovadă de curaj pentru a deveni adult și a fi pregătit de căsătorie. Într-o altă versiune mai recentă este prezentă și tema creștină, de fapt cel care este transformat în cerb este Sf. Ion din cauza unui blestem de mamă.

Cu privire la colindele păstorești, cea mai răspândită este: „Miorița”, derivată din cântecele funerare cu tema ”nunții postume„ adică reprezentarea morții ca nuntă: tânărul păcurar în Miorița știe că va muri și dorește să fie înmormântat cu obiectele sale. Alte colinde cu motive păstorești sunt „colindele de fată”, adresate la fecioare, care sunt în stil liric și cuprind tema surorii păcurarului cerută de turci.

2.4.1.5 Colindele cu măsti

În cadrul sărbătorilor de iarnă, un rol important l-a jucat și îl mai joacă încă deghizarea întâlnită în jocul cu măști. Este o datină străveche, practicată de popoarele din antichitate, de greci și romani. Cei ce se mascau, în grup sau individual, urmăreau ca, pe lângă protecția reală sau magică să obțină cu ajutorul măștilor și legătura spirituală cu presupusele forțe supraomenesti. Purtătorul măștii este pătruns de forța ei, este scos din timpul și spațiul profan, iar masca își păstrează funcția de păcălire, cu intenția de a-i asigura celui care o poartă o trecere mai ușoară peste «pragurile» pe care le are de depășit, pentru că masca presupune și o serie întreagă de interdicții, dar îi și dă dreptul la un comportament ce iese din tiparele cotidianului, realului imediat. După credințele populare, masca este reprezentarea zoomorfă a moșilor și divinităților care transmiteau fertilitate în anul nou prin mortea și renașterea lor. Dar, jocurile nu au doar această semnificație, ci au și sensul de libertate ascunsă peste an: „în spatele lor te ascunzi ca să poți face ceea ce nu poți face în cotidian”[40].

Categoriile măștilor mai râspândite în România sunt: capra, turca, ursul, cerbul și brezaia, și se folosesc în diferite regiuni. În Maramureș, Capra și Ursul sunt cele mai folosite. Capra (sau cerbul) este îmbrăcată de flăcăi. Masca este alcătuită dintr-un cap de cerb sculpat în lemn sau învelit în blana oii, și are două coarne împodobite cu beteală, panglici și clopoței de bronz. În anumite zone, masca este împodobită cu fâșii de pînză sau de hârtie multicoloră. La Crăciun se umblă cu Capra singur sau însoțit de alte personaje mascate: ciobani, moși sau draci care chiuiesc și fac spectacol. Moșul poartă o mască cu barbă și poartă pinteni, clopoței, talăngi, și în mână are un paloș sau o sabie. Înainte să intre în casa gazdei, aceste personaje strigă: „Primiți cu capra?” și când gazda îi invită în casă dându-le răspunsul ”primim, primim!” ei spun: „Bună seara de Crăciun, bună seara de Crăciun! În ce voie vă aflați?”[41]. Apoi ei fac scenete comice și jocuri mimice clămpănind și dânsand, ilustrând astfel tocmeala dintre cumpărător și vânzător. La sfârșitul jocului, Capra și alte personaje mascate primesc: un colac rotund și mare, covrigi, mere, țuică fiartă, sau bani.

[40] Mihai Pop, *op.cit.*, p. 8.
[41] *Op. cit*, p. 369.

Umblatul cu Capra. Sursa foto: ziare.com

În ceea ce privește Ursul, flăcăul se îmbracă cu pielea animalului, joacă în patru labe afară și în două labe când întră în casă. Este însoțit de un ursar sau moșneag care poartă un cojoc pe spinare; în unele zone, el poartă o căciulă, barbă și are în mână un ciur cu care bate ritmul când ursul joacă.

Dansurile Caprei și Ursului sunt mai grotești, iar scenele comice reprezintă de obicei actualitatea. Instrumentele care însoțesc jocurile cu măști sunt: fluierul, cobza și toba sau dairea în cazul dansului Ursului.

După credința populară, zgomotele pe care le fac dracii și colindători pe ulițele satului în această perioadă de tranziție a anului, constituie rituri magice care stabilesc un contact cu spiritele ce protejează satul împotriva duhurile malefice. Pe de altă parte, se spune că cine îmbracă Capra (fiind o mască profană) nu poate să meargă la biserică pentru șase săptămâni și cine moare în aceea perioadă nu este îngroapat în cimitir și nu se trage clopotul pentru el/ea[42].

În această perioadă a Crăciunului sunt și alte obiceiuri maramureșene care includ îmbrăcarea măștilor. Acestea se numesc: „Brondoșii” și „Jocul moșilor”.

Brondoșii sunt tineri care se îmbracă cu costume tradiționale (cămașă și pantaloni albi) și pe cap poartă o mască făcută din piele de oaie sau de capră. De la Crăciun, pentru trei zile și trei nopți, Brondoșii umblă pe străzi sunând clopotele de alamă pe care le poartă într-un brâu și colindă din casă în casă urând un an bun și îmbelșugat[43]. Acest obicei vechi de 300 de ani este unic în Maramureș, tipic localității Cavnic. Conform locuitorilor, Brondoșii au speriat hoardele de tătari. Obiceiul acesta este folosit pentru purificarea spațiului și pentru a alunga duhurile rele[44]. În plus, se crede că întâlnind Brondoșii anul nou va fi bun.

---

[42] Antoaneta Olteanu, *Calendarele poporului român*, București, 2009, p. 415.

[43] http://www.turismland.ro/brondosii-din-cavnic/

[44] http://turismmaramures.ro/craciun-maramures-obiceiuri-traditii-superstitii/

Brondoşi. Sursa foto: romaniajournal.com

Obiceiul jocului moşilor este un dans arhaic, practicat în casele fetelor nemăritate, de către tinerii cu vârste cuprinse între 16 şi 20 ani. Costumul este făcut din piele de oaie, masca este din lemn, acoperită tot cu pielea animalului şi poartă o bâtă. Partecipanţii Jocului moşilor „bat la uşa gazdelor pentru a le speria şi pentru a le ura fericire şi sănătate”[45]. Pentru maramureşeni, bâta simbolizează un „arbore al vieţii”, deci atingând porţile (şi femeile) şi bătând în curtea caselor cu acest obiect, se purta fertilitate şi prosperitate[46]. Cu dansuri, mişcări şi paşi, dansatorii învocă moşii pentru a proteja casele. La sfârşitul ritualului toţi sunt invitaţi să participe la dans şi apoi „moşii” fac urări fetelor nemăritate pentru ca ele să se poată căsători cât mai curând posibil.

2.4.2 Zânele vestitoare şi Herdeţişurile din Văleni

Există şi alte obiceiuri de Crăciun care se practică doar în anumite zone ale Maramureşului, adică: „Zânele vestitoare” şi „Herdeţişurile din Văleni”.

„Zânele vestitoare” sunt trei fete care se îmbracă cu haine albe şi frumoase şi poartă cu ele o baghetă magică realizata din plante perene. În seara Crăciunului ele merg din casă în casă purtând vestea naşterii pruncului Isus. Gazdele caselor le consideră zâne bune care aduc fericire şi cărora le dau daruri clasice sau bani. Obiceiul acesta se întâlneşte doar în două localităţi: Borşa şi Săcel[47].

În schimb, „Herdeţişurile din Văleni[48]” este un obicei din Călineşti, mai exact din satul Văleni. În ziua de 25 decembrie, sătenii, după ieşirea de la biserică, se adună în deal pentru a asculta vestirile spuse de o ceată de feciori mascaţi. Textele, au un caracter ironic şi moralizator şi sunt versificate şi adresate tinerilor necăsătoriţi.

[45] Ibidem
[46] https://www.mediafax.ro/social/maramures-obiceiurile-si-traditiile-de-craciun-se-pastreaza-cu-sfintenie-2315518
[47] http://turismmaramures.ro/craciun-maramures-obiceiuri-traditii-superstitii/
[48] https://dexonline.ro/

Câteva exemple:

- „Ionu lui Où, băiatul cu sănătatea, se vestește pentru întâia oară cu dăscălița lui Iepan”.
- ”Băiatul lui Bode Ion, cu gânduri multe, se vestește pentru a patra oară cu fata lui Nu Pot Be, Ileana lui Alexa lui Todoran”.
- „Cinstea de la măritiș / Se cunoaște-n *herdétiiș*[49]”[50] .

2.4.3 Festivalul „Marmația”

„Marmația” este unul dintre cele mai importante evenimente ale Maramureșului. Este un festival carnavalesc care reunește toate datinile și obiceiurile de iarnă din Țara Maramureșului într-o singură localitate: Sighetu-Marmației, de unde festivalul îi poartă numele.

Din 1969, festivalul are loc an de an pe data de 27 decembrie și durează două zile în timpul cărora alaiurile de săteni cu căruțe se îmbracă cu costume specifice şi tradiționale și umblă pe străzi executând toate colindele și obiceiurile de iarnă: Viflaimul, Capra, etc. . În fiecare an, Pluguşorul din Vadul Izei este cel care deschide festivalul care aduce la viață stravechile tradiții de iarnă într-o atmosferă de petrecere și veselie. La „Marmația” vin și locuitori din alte regiuni ale României, precum: Dobrogea, Banat, Moldova, Bucovina și Muntenia[51].

Festival de Sighetu-Marmației. Sursa foto: radiocluj.com

2.4.4 Colindele și alte obiceiuri de Anul Nou

Ziua Anului Nou are loc pe data de 1 Ianuarie. Această zi era numită și „Crăciunul Mic”, adică o sărbătoare de mai mică importanță decât Crăciunul, sau „Sfântul Vasile” . După mitologia

[49] Din magh. *Hiresztelés* „vestire”.
[50] Calendar, 1980, p. 128.
[51] https://www.romaniaturistica.ro/festivalul-de-datini-si-obiceiuri-de-iarna-marmatia-2018-sighetu-marmatiei

populară, „Vasile” este numele de botez al lui Hristos sau „este un chefliu nevinovat, întâiul urător și petrecăreț, cel care a instituit tradiția sărbătorii care-i poartă numele”[52].

Și această sărbătoare este bogată în obiceiuri vechi de sute de ani pe care locuitorii satelor le practică și azi. Unele privesc viața țăranului: muncile agricole, fertilitatea câmpului și bogația lor, altele vizează bunăstarea fizică și materială.

2.4.4.1 Sorcova

În ziua de Sfântul Vasile, copiii umblă cu sorcova în fiecare casă. Tradiția realizării Sorcovei prevedea să se taie una sau multe rămurele de măr, păr sau de alți pomi fructiferi și să le pună în apă în ziua de 30 noiembrie (Sf. Andrei) sau de 6 decembrie (Moș Nicolae) că se înflorească de Sfântul Vasile sau chiar mai repede. Astăzi Sorcova este adesea realizată cu hârtie colorată și flori artificiale[53].

Simbol al vegetație vernale, sorcova este purtată de colindătorii mai mici de la 3 la 9 ani, numiți: „sorcovăitori”. Ei folosesc crenguța ca o baghetă magică în mâna dreaptă și urează gospodarilor belșug și bunăstare: „Sorcova, / vesela, / peste vară / primăvară / sa-nfloriți, / să-mbătrîniți / ca un măr, / ca un păr, / ca un fir / de trandafir, / tare / ca piatra, / iute / ca săgeata, / tare / ca fierul, / iute ca oțelul. / La anul / și la mulți ani!”[54].

Această acțiune se numește: „a sorcovăi” („sorcovi”) pe cineva. În Maramureș este credința că cei care sunt sorcoviți la Anul Nou vor fi sănătoși tot anul. Pentru acest motiv, gospodarii primesc sorcovitorii cu veselie și-i răsplătesc cu daruri precum: covrigi, colăcei, fructe și bani.

[52] Antoaneta Olteanu, *op. cit.*, p. 21.
[53] http://jurnalmm.ro/traditii-si-obiceiuri-de-sfantul-vasile/
[54] G. Dem. Teodorescu, *Noțiuni despre colindele române*, București, 1879, p. 159.

Ceată de sorcovăitori. Sursa foto: diez.md

2.4.4.2 Pluguşorul

Pluguşorul[55] este un obicei de tip agrar cu elemente teatrale care se poate asocia cu începutul anului agrar, adică pe 1 martie, dată considerată de strâmoşi ca ziua Anului Nou. Pluşorul este practicat în seara ajunului (31 decembrie) sau în ziua de Anul Nou de copii şi feciori sau oameni însuraţi, grupaţi în cete mici. Copiii colindă cu un plug în miniatură sau o ramură bifurcată de măr care este simbolul său fitomorf, în timp ce alţii poartă cu ei un plug autentic care este ornat cu panglici, flori şi hârtie colorată. În unele cete, colindătorii are un rol bine definit: „plugarul„ este cel care ţine coarnele plugului; „mânătorul" poartă desaga cu darurile primite şi „urătorii" care fac urările diferite, precum belşug în agricultură. Pluguşorul este un obicei foarte bogat şi are diferite funcţii şi simboluri: plugul, biciul, boii, straiţa cu sămânţă reprezintă recuzita, folosită la arat şi semănat; căldări sparte, puşcoaie, pârâitoare, clopote, tălăngi, buhaie şi tobe reprezintă instrumentele de produs zgomote care se folosesc pentru a alunga duhurile rele. Nelipsite sunt fluierele, vioara, cobza, trişca, acordeonul şi flautul, instrumentele de cântat care însoţesc textele colindelor. Acestea sunt foarte poetice şi povestesc etapele pentru obţinerea pâinii: pregătirea uneltelor, aratul, semănatul, seceratul, treieratul, măcinatul şi prepararea pâinii. În schimb, urările necântate sunt însoţite de acte rituale şi simbolice, precum: tragerea brazdei de plug, cu sau fără semănatul în curtea gazdei, imită gesturile muncilor agrare. La sfârşitul ritualului, copiii poartă seminţe de grâu şi porumb în trăistuţe şi le aruncă peste gazde pentru a ura bunăstare şi prosperitate. Sămânţa, de fapt, simbolizează imortalitate şi renaştere[56]. Această practică se numeşte:

[55] Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an*. *Dicţionar*, Bucureşti, 1997, p.152.
[56] Delia Suiogan, *op. cit.*, p. 1588.

„Semânatul”. Și colindătorii cu plugușorul sunt primiți cu daruri: fructe (nuci, mere și pere), colaci și bani.

2.4.4.3 Colindele cosmogonice

Alte colinde care sunt legate de cerimoniile de Anul Nou ca începere a erei noi, sunt cele cosmogonice. Cosmogonia este unul dintre conținuturile principale ale sărbătorii Anului Nou care cuprinde temele și scenariile solstițiale ale Anul Nou agrar. Colindele cosmogonice sunt unice în România deoarece conțin atât elemente laice și arhaice cât și elemente creștine[57]. De fapt, aceste colinde povestesc despre creația lumii după concepția arhaică și precreștină a sătenilor și despre nașterea fiului sfânt. În Maramureș una dintre colinde cu tema cosmogonică este colinda despre originea Soarelui și a Lunii[58], stele antropomorfe, surori gemene născute una „la răsărit” (est), alta „la cel sfințit” (vest).

2.4.4.4 Moartea Caprei

La închierea anului vechi, colindătorii umblă cu Capra. Ca la Crăciun, Capra face scene comice și dansează cu ritmuri zgomotoase, iar în Anul Nou, în timpul scenetei cu „ciobanul” și „cumpărătorul”, ea cade bolnavă la pământ. Ciobanul și alți oameni ai alaiului sunt îngrijorați la văzul Caprei în agonie și ciobanul „doctor” vorbește cu ea (în unele zone el îi face chiar un descântec). Dar, odată ce animalul își revine, toți sunt fericiți și bucuroși din nou. Acest moment se numește: „moartea Caprei” care reprezintă moartea anului trecut și nașterea anului nou[59].

[57] Gheorghe Șișeștean, *Formes de vie paysanne dans le Nord-Ouest de la Transylvanie*, București, 2005, p.16.

[58] Anca Bratu, *Colindatul în Maramureș*, *Studi rumeni e romanzi*, 1995, p. 333.

[59] https://www.gazetadeagricultura.info/dezvoltare-rurala/obiceiuri-si-traditii/2230-dansul-caprei.html

Moartea Caprei și alungarea spiritelor rele. Sursa foto: adevarul.ro

În tradiția populară, se spune că atunci,,când cineva primește Capra la Sfântul Vasile, nu se aproprie îngerul cincizeci de zile de acea casă" (Garovei, 1995, p. 272). „Jocurile cu măști sunt la sfârșitul perioadei rituale sau ceremoniale, un fel de purificare, pregatindu-ne să intrăm mai liberi în perioda nouă care vine" (Mihai Pop, 1980, p. 8).

2.4.4.5 Vergel

Un alt obicei tipic de Anul Nou este „Vergelul"[60]. Este o petrecere din moși-strămoși la care partecipau tinerii necăsătoriți ai satului. Cu o săptămână înainte de Sfântul Vasile, ei se adunau pentru a decide unde va avea loc Vergelul și care vor fi muzicanții. De Anul Nou, se alegeau doi „chemători" care mergeau în casa fetelor mari pentru a le învita la Vergel. „Vergel" este numele bețișorului de la războiul de țesut care ajuta femeile în ritualul premarital să afle viitorul lor. Petrecerea dura două sau trei zile și tot atâtea nopți[61] . În Maramureș, acest obicei s-a păstrat în zona Chioarului: Șomcuța, Boiu Mare, Remecioara, Buciumi și în Lăpuș. Astăzi, la Vergel tinerii învită încă tinerele din sat, dar petrecerea a pierdut funcția sa rituală, de fapt se poate defini ca „o simplă petrecere cu mâncare și băutură, "un bal țărănesc, care se desfășoară pe latura divertismentului la căminul cultural, a doua și treia zi de Anul Nou"[62] . Deci în acest eveniment, tinerii se distrează și fac dansuri specifice, numite: „Dințul dintâi", „Patru pași", „Șapte pași", „Codreneasca" și „Roatile"[63]. Cu această ocazie tinerii spun: „La *vergel* să ne adunăm, / Să petrecem, să cântăm"[64].

[60] https://dexonline.ro/
[61] S. Fl. Marian, *Sărbătorile la români*, 1898, p. 85.
[62] Memoria, 2004, p. 994.
[63] http://turismmaramures.ro/craciun-maramures-obiceiuri-traditii-superstitii/
[64] Calendar, 1980, p. 11.

2.5 Obiceiurile de Bobotează

Boboteaza sau Botezul Domnului este ziua în care datinile și petrecerile începute la Crăciun și la Anul Nou sfârșesc, alăuturi de Sfântul Ioan Botezator (7 ianuarie), de exemplu, colindatul: Steaua, Viflaimul, Capra etc. Această sărbătoare are loc pe 6 ianuarie, când se consideră că Iisus a fost botezat în apa Iordanului. Bobotează se numesc și „Epifanie", care se referă la „Arătarea lui Isus Hristos oamenilor[65]".

În Maramureș, în ajunul Bobotezei (5 ianuarie), considerat „zi de sec", sătenii pregăteau mesele numai cu mâncare de post: hribe și mere fierte, varză, etc. și se pregăteau cu mâncăruri de dulce și împodobeau casele cu șterguri și țoale pentru venirea preotului cu Iordanul la Bobotează[66]. În timpul nopții de Bobotează au loc rituri magice de ursit: feciorii fură porțile caselor fetelor; și tot atunci ei fac scăldatul la râu (ori cu apă neatinsă de nimeni), o baie rituală: „În noaptea de Bobotează, pă la douăsprezece fix mereu feciori și bărbați și se scăldau în râu în ptélea goală să n-ai bube și boli tăt anu..."[67]. Este un ritual de purificare, de fapt, se spune că în această zi apa este sfințită și că „se preface în zin" (vin). Din acest motiv, nu se spală haine pentru nouă zile. Sfânțirea apei se numește: „Iordan", din numele râului unde Hristos s-a botezat.

În Maramureșul istoric „se merge cu tămâiatul": „la *Bobotează* afumăm grajdurile cu tămâie, ca să dee Dumnezău roade în bucate. Apoi la Bobotează, sara de ajun, doi coconi ai căsî, o bărbatu căsî dacă nu-s coconi, iau colacu/′ în mână și cu lumină aprinsă înconjură casa de trei ori și strâgă: Kir Alexa, Dă Doamne, / Grâu de primăvară / Și-n pod și în camără„[68]. Deci, la Bobotează se afumă gospodăriile și copiii merg pe la case înaintea preotului strigând „Chiraleisa" sau „Tiralexa", un text liturgic pentru femei ca să afle ursitul și să alunge nenorocirile.Textul consacră o funcție agrară[69]. După aceea preotul cu crucea intră în curtea gazdei și cântă troparul: „În Iordan, botezandu-te Doamne"[70]. Odată intrat în casă, membrii familiei sărută crucea și preotul îi stropește cu agheasmă (apa sfântită). Între maramureșeni se spune că agheasma de Bobotează rămâne pură tot anul și că se poate folosi oricând pentru: a vindeca bolile, a alunga răul și a aduce noroc. De fapt, sătenii o beau „opt zile înainte să mănânce, din ajunul Bobotezei până la incheierea praznicului, adică până la 13 ianuarie"[71].

---

[65] https://dexonline.ro/
[66] http://www.emaramures.ro/boboteaza-traditii-si-obiceiuri-de-boboteaza-in-maramures/
[67] Memoria, 2001, p. 21-23.
[68] Papahagi, *op. cit.,* p. 163.
[69] Acta Musei, 2004, p.121.
[70] Ibidem
[71] Ibidem

2.6 Obiceiurile la Sf. Ioan Botezătorul

Ziua Sfântului Ioan Botezătorul (7 ianuarie) este punctul final al sărbătorilor de iarnă. Este o sărbătoare foarte importantă pentru creștini, pentru că este dedicată celui care l-a botezat pe Isus, și se petrece cu mâncăruri și băuturi[72] .

În Maramureș una dintre aceste petreceri este „Iordănitul femeilor" sau „Tontoroiul femeilor", organizată în ziua și în noaptea Sfântului Ioan. Tinerele neveste obișnuiesc să se adune la o gospodărie unde duceau și consumau alimente și băuturi. După aceea se „iordănesc", cântând, jucând și chiuind toată noaptea. Dimineața mergeau pe drum și îi duceau pe băieții pe care-i întâlneau la râu sau la o apă, „amenințându-i că îi aruncă dacă nu se răscumpără, de obicei cu o vadră de vin"[73]. În schimb, unele femei mergeau din casă în casă „și-i stropeau cu apă pe cei care îi întâlnau"[74]. În anumite sate, nevestele făceau un ritual pentru a intra în comunitatea femeilor căsătorite care consta în „udatul cu apă la râu, lac, fântână"[75].

Un alt obicei de Sf.Ioan Botezătorul este „Iordăneala", practicată după ieșierea de la biserică. Cu o zi înainte, o ceată de feciori se duc la preot și îi cer o căldare mică cu agheasmă de la Bobotează. Când lumea iese de la biserică, ei iordănesc oamenii: „îi iau pe brațe, îi ridică în sus de trei ori, dând niște chiote în cor: „Hu!...hu!...hu...!" în semn de urare, apoi îi stropesc cu agheasmă"[76]. Oamenii care au primit „Iordanul" răsplătesc tinerii cu bani, pentru a face seara chef (petrecere cu mâncare, băuturi și lăutari[77]). Sfântul Ion este o zi de fericire și bucurie și se spune că cine nu se veselește în această zi, va fi trist tot anul.

[72] Marian, 1994, I, p. 162.
[73] Antoaneta Olteanu, *op. cit.*, p. 43
[74] *Ibidem*
[75] Ghinoiu, 1999, pp. 24-25.
[76] *Ibidem*
[77] *Ibidem*

3 PREGĂTIREA DE CRĂCIUN A SATELOR MARAMUREȘENE

Crăciunul este una dintre cele mai importante sărbători creștine, iar maramureșenii sunt iubitori de Dumnezeu, acesta este întotdeauna celebrat cu fast. Încă dinainte de marea sărbătoare, maramureșenii se dedică acestui moment important având grijă să practice ritualurile premergătoare sărbătorii precum pregătirea spirituală prin post și rugăciune, pregătirea locuințelor, curățarea hornurilor și, bineînțeles, obiceiul tăierii porcului sau Ignatul și colindatul care marchează Ajunul Crăciunului.

3.1 Postul Crăciunului

Postul Crăciunului, sau Postul Nașterii Domnului, este primul post din anul bisericesc și ultimul post din anul calendaristic. Începe în seara zilei de 14 noiembrie și se sfârșește în 24 decembrie. Prin durata lui de patruzeci de zile timp cât durează postul, amintește de postul lui Moise, când a urcat pe Muntele Sinai așteptând să primească cuvântul lui Dumnezeu scris pe Tăblile legilor. Postul este un act spiritual însemnat cu care sătenii creștini se pregătesc să primească nașterea lui Hristos, renunțând parțial sau total la anumite băuturi și mâncăruri. Dar, în fiecare sâmbătă și duminică ale acestor săptămâni, oamenii au mai multe dezlegări la anumite alimente, precum pește. Pentru biserica ortodoxă, postul creștin nu este complet dacă se îngrijește doar de aspectul acesta material, uitând de cel spiritual, interior, cu privire la suflet. De fapt, este bine că oamenii renunță și la gânduri, vorbe lipsite de valoare morală[78] pentru a face un post complet. În zi de post, tinerii de la țară se îmbracă cu hainele tradiționale și se adună la șezători: fetele își lucrează singure obiectele pentru zestre și băieții învață să cântă colindele pregătindu-se din timp pentru a purta vestea Nașterii lui Iisus din casă în casă în seara Ajunului[79].

3.2 Sfântul Andrei

Sărbătoarea Sfântului Andrei are loc în ziua de 30 noiembrie. Pentru români această dată este considerată „cap de iarnă”, adică ziua în care începe iarnă.În Maramureș este obiceiul de a pune crenguțe de măr într-un vas cu apă. La Crăciun, crenguțele înfloresc și maramureșenii le folosesc pentru a orna Sorcova copiilor sau le pun pe mesele de Crăciun. Bradul rămâne verde și merele nu se strică, de fapt ele sunt asociate cu regenerarea și eternitatea și după credința populară, ramurile de

[78] https://www.axanews.ro/mm/religie-incepe-postul-craciunului.html

[79] https://www.kanald.ro/tratitii-de-craciun--dinc2a0-maramures--in-postulc2a0--craciunului--localnicii--tineri-si-batrani--merg2a0-la-sezatori-unde--muncesc-si-canta-colinde_57532.html

măr transmit persoanei atinse energia și vigoarea plantei[80]. Mărul înflorit este asociat și cu momentul nașterii pruncului Iisus, și din acest motiv este menționat în colindele de Crăciun, în special în refren, „florile dalbe”. Conform tradițiilor populare, din această zi și până la Crăciunul, nu se toarce și nu se coase pentru a nu supăra pe Maica Domnului[81].

3.3 Ignatul

Sfântul Mucenit Ignatie se sărbătorește la 20 decembrie, ziua Solstițiului de iarnă, adică cea mai scurtă zi a anului. Ignat este sfântul care se arată porcilor și le zice că vor mori, luându-le sufletul[82]. În această zi, țăranii au obiceiul tradițional al tăierii porcului de Crăciun, numit și Ignatul Porcilor sau Inătoarea. În schimb, în unele zone ale țării, acest obicei se face în dimineața Ajunului. Este o practică păgână care a devenit în timp și creștină și simbolizează lumina și viața.

Tăiatul porcului, care este simțit și astăzi ca un ritual deosebit de important, gestul amintind de jertfele aduse zeităților care se năsteau și mureau periodic, în perioada de înnoire a timpului calendaristic. Sacrificarea acestuia se făcea înainte într-o anumită zi, cea de Ignat și în special în zorii zilei. Mai demult, trebuiau respectate anumite reguli pentru timpul și locul sacrificării porcului, care trebuia să fie făcută numai la lumina soarelui pentru a îndepărta spiritele malefice și locul trebuia să fie purificat. Chiar dacă data nu se mai respectă, se păstreaza încă o serie întreagă de ritualuri, care au menirea să asigure sănătatea și prosperitatea în familie în noul an. Astfel, porcul nu trebuie plâns și toate activitățile din timpul tăierii lui trebuie să fie însoțite de voie bună și de urări.

Azi, toată familia partecipă la acest ritalul cu bucurie și fiecare membru are un rol precis. Bărbătul este cel care se ocupă de înjunghiatul și pârlitul porcului. Omul trebuie să fie curat și, înaintea sacrificiului, trebuie să se ducă la biserică pentru a se spovedi. Porcul ales este cel mai liniștit, pentru că se crede că în noaptea dinaintea Ignatului, porcul „își visează cuțitul apoi amutește ore în șir, ca și cum ar simți că i se aproprie sfârșitul”[83]. Această perioadă este numită de sătenii „tăcerea porcului”. Când este momentul pârlitului porcului, de obicei: „se pune un țol peste porc și se suie pe el cei mai mici, să se bucure, pentru ca porcul să fie mâncat cu poftă. Tot atunci se ia bășica porcului și se pun grăunțe în ea, după care se pune la uscat. Se zice că după câtă gălăgie face bășica, atâta veselie și bucurie va fi în casă”[84]. Un alt rit care face parte din obiceiul tăierii porcului este acela de a face semnul crucii cu sânge pe fruntea coconilor (a copiilor) ca aceștia să fie sănătoși

[80] https://www.gandul.info/magazin/colinde-de-craciun-colindul-din-ajunul-craciunului-si-traditii-de-craciun-11811201

[81] Pamfile, *op. cit.,* p. 231.
[82] Speraţia, IV, f. 298; II, f. 299; I, f. 96 v
[83] http://www.ziare.com/social/sarbatoare/ignatul-obiceiuri-si-superstitii-1400091
[84] Ibidem

și puternici. Contactul cu carnea animalului, implicit cu sângele acestuia, înseamnă transferul de putere, de viață asupra celui care consumă acest aliment. În acelasi timp, animalul devine mediator între lumi, între om și zeu/divinitate, între om și strămoșii săi. Femeia împarte carnea pe tipologii și în casă începe pregătirea cărnii din care se face ”pt'ișcă” și „cărnați”. Totodată ele pregătesc „pomana porcului”: o friptură de carne de porc care se servește alăuturi de mămăligă. În fine toți ce care au participat la sacrificarea porcului participă la ”pomana porcului”. Și cu acest prilej nelipsite sunt superstițiile, se crede că la Ignat singura activitate de făcut este tăiarea porcului. „Cine lucrează de Ignat, cade bolnav și „ignează” (face convulsii) ca porcul când este tăiat”[85].

În zilele dintre Ignat și Crăciun, femeiele nu trebuie să toarcă, ci să zdrobească grâu, apoi ele fac „cârpele Domnului Hristos”: un tip de prăjituri cu nuci și miere care se mânăncă în Ajunul Crăciunului. Femeile însărcinate trebuie să sărbătorească cu religiositate, ca să nască copii sănătoși și buni.

3.4 Ajunul Crăciunului

Ajunul este ultima zi a Postului Crăciunului în care sătenii se pregătesc să întâmpine nașterea Domnului Isus. Această zi este numită și: „Moș Ajun” care, pentru poporul român, este un moș real cu barbă lungă și albă care dăruiește copiilor nuci, pere, colaci și covrigi; în timp ce fratele lui geamen, Moș Crăciun, le dă jucării, haine, cârnați, etc.[86]. În plus, conform tradiției, Moș Ajun este celui căruia Maica Domnului i-a cerut adăpost pentru nașterea fiului ei, dar, fiind sărac, omul a refuzat-o, îndrumând-o spre fratele lui, Moș Crăciun, care era mai bogat[87]. După miezul nopții, în zonele rurale ale Maramureșului, „gospodinele se scoale ca să moaie turtele”[88] într-o apă caldă cu zahar (sau miere) și pregătesc „Masa de Ajun”. Este o masă festivă pentru duhurile morților; de fapt, „se crede că noaptea vin familiarii morți să mănânce din acele bucate”[89]. Dintre ele sunt alimente sacre, de post: mărul (asimilat cu „fructul cunoașterii”), nuca (asimilat cu „oul cosmic”[90]), grâu fiert, pește, pâine, fasole și prune fierte[91]. Pe mesele credincioșilor nu se pune alcool, nici nu se bea, pentru că, el este inventat de dracul care își bate joc de cei care beau, spunând că alcoolul (rachiul) vine înaintea tuturor alimentelor. În dimineața zilei de 24 decembrie, după sfințirea Mesei de Ajun, alimentele sunt împărțite membrilor familiei și vecinilor . Apoi, prin unele zone, băieții, dar mai ales, cântăreții de la biserică încep să umble pe la case cu icoana naștereii lui Iisus. Când au

[85] Speranția, I, f. 35.
[86] Teodor Bălășel, „Șezătoarea, an XXIV, nr. 3-4, 1916, pp. 38-39.
[87] Ghinoiu, 1999, p. 229.
[88] Pamfile, *op. cit.*, p. 277.
[89] Garovei, 1995, p. 225.
[90] https://www.mediafax.ro/social/maramures-obiceiurile-si-traditiile-de-craciun-se-pastreaza-cu-sfintenie-2315518
[91] Antoaneta Olteanu, *op. cit.*, p. 403 și 408.

întrat în casă: „unul din băieți așează marginea de jos a icoanei pe piept, ținând-o cu mânile de cele două colțuri de sus, după care încep să cânte troparul Nașterii Mântuitorului”[92]. Acest obicei este o înfățișare a „umblării cu ajunul” a preotului, care nu reușește să meargă în toate casele din parohia sa într-o singură zi și el trimite cântăreții și alți oameni[93].

În seara Ajunului, maramureșenii pregătesc și împodobesc casele. Pregătirile de Crăciun sunt obligatorii în Maramureș, iar țărăncile folosesc acest prilej ca să își scoată la iveală zestrea lor sau ale fetelor de măritat. Șterguri frumos ţesute, perne îmbrăcate în fețe brodate cu migală, cuverturi colorate sunt scoase din dulapuri și asezate în încăperile casei, mai ales în cea în care sunt primiti colindătorii. Din casele creștinilor nu lipsește nici bradul bogat împodobit care simbolizează însuşi Axul Lumii (AXIS MUNDI), pomul vieţii şi centrul legăturii între cer şi pământ. Tradiția maramureșeană veche a împodobirii bradului, pom veșnic verde, nu prevedea lumini și globuri colorate ca astăzi, ci cu ce se găsea în casă: covrigi, nuci, mere și șiruri de boabe de fasole albă, simbol al „purificării sufletului”[94] . Astăzi, în anumite zone din Maramureș, această tradiție s-a păstrat încă [95] la care s-au adăugat alte podoabe moderne. Spre exemplu, la Borșa, bradul este împodobit nu numai cu alimentele citate, ci cu bomboane de ciocolată, panglici din hârtie creponată, vată, globuri etc.[96]. În vârf se pune „steaua” simbol care vestește nașterea lui Hristos și aducătoare de noroc familiei.

Brad la Borșa. Sursa foto: jurnalmm.com

[92] Pamfile, *op. cit.*, p. 276.
[93] ibidem
[94]https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwig9vig4tnfAhUNyqQKHRS8D5wQFjAAegQICRAC&url=http%3A%2F%2Fwww.prospectiuni.ro%2Ffiles%2F389_Poveste%2520de%2520iarna_traditii_si_obiceiuri_in_Maramures.pdf&usg=AOvVaw1cf7lPNiW9HQzjNoPWPLx7
[95] http://www.emaramures.ro/obiceiuri-craciun-afla-cum-trebuie-sa-arate-un-brad-traditional-de-maramures-si-ce-aduc-colindatorii-video/
[96] http://jurnalmm.ro/traditii-de-iarna-la-borsa-impodobirea-bradului-de-craciun/

Pentru sătenii creștini, forma triunghiulară a bradului simbolizează Sfânta Treime, iar obiectele folosite pentru împodobirea lui reprezintă cunoștința și bogăția asamănătoare cu cele ale pomului în Grădina Edenului. În plus oamenii împodobesc casele cu vâsc, o plantă sacră și simbolică a păcii sufletești și a dragostei, are rolul și de a proteja familia. Conform unei tradiții vechi, cine se sărută de Crăciun sub o ramură de vâsc va avea noroc în dragoste, va fi fericit[97]. În această zi, colindătorii merg din casă în casă purtând vestea Nașterii lui Hristos. Pentru acest motiv, gospodării se îmbracă cu haine noi și casele lor sunt luminate, curate, înnoite și deschise astfel colindătorii sunt primiți cum se cuvine. Chiar dacă în sate n-ar trebui să existe nicio casă necolindată, se poate întâmpla ca unele gazde nu primesc colindătorii sau le arată că nu sunt bineveniți. În acest caz, colindătorii, în loc de noroc și bogație, le pot ura sărăcie și nenorocire. Această practică se numesc: „descolindat"[98].

3.5 Funcția darului. Colacul de Crăciun

Cum am deja spus în capitolul al doilea, la Crăciun, fiind sărbătoare, este obiceiul de a da și de a primi daruri.

Dar de ce darul este așa de important? Marcel Mauss în *Eseu despre dar* [99] analizează importanța oferirii și primirii darului în legatură cu popoarele străvechi. De asemenea, aztecii nu erau obișnuiți să vândă și să cumpere produse, ci faceau doar „schimbul prin dar"; de fapt ei dădeau în dar regilor europeni anumite produse de lux , primind în schimb altele (manti roșii, cămăși, pene viu colorate etc.). „Dăruindu-se și primindu-se un dar, nu se dăruia și nu se primea un banal obiect, ci „gloria" și „norocul" pe care acesta le încorpora"[100]. „Schimbul prin dar" era considerat un ritual în care darurile se transformau în simboluri sacre. Din acest motiv „comerciantul" aztec odată ajuns acasă oferea „un ospăț, la care își invita confrații care plecau, la sfîrșitul banchetului din casa lui, încărcați de cadouri"[101].Pentru alte popoarele, darul primit era însuflețit și exercita o influență magică asupra proprietarului[102].Cu privire la religie creștină, darurile sunt legate de cele purtate de magi la nașterea lui Isus, iar cele spirituale sunt dragostea și credința, oferite de Dumnezeu. Valoarea și importanța darului s-a păstrat încă și astăzi. În Maramures, ca și în toata Romania, de fapt gazdele caselor oferă diferite daruri colindătorilor care vestesc marea sărbătoare a nașterii lui Isus. Între ele colacul este cel mai tradițional și simbolic.

---

[97] http://www.puterea.ro/sfaturi-si-curiozitati/simbolul-vascului-de-ce-trebuie-sa-avem-in-casa-crengute-de-vasc-128137.html
[98] Petru Caraman, *Descolindatul în orientul și su-estul europei*, Iași, 1997, p. 18.
[99] Marcel Mauss, *Eseu despre dar*, Iași, 1997, p. 13.
[100] *Ibidem*
[101] Georges Bataille, *Partea blestemată. Eseu de economie generală*, traducere și postfață de Bogdan Ghiu, cuvânt înainte de Luca Pițu, Iași, Institutul European, 1994, p. 65.
[102] Marcel Mauss, *op. cit.*, p. 14.

Ion Ghinoiu în volumul „Dicționar de mitologie română[103]„ descrie colacul de Crăciun cu referire la forma și simbologia sa: „Colacul de Crăciun poate avea formă de cerc, potcoavă sau de stea, închipuind Soarele, Luna şi stelele de pe Cer, de păpuşă şi de cifra opt (8), care reprezintă trupul antropomorfal divinităţii indo-europene şi creştine, de cerc umplut, fără gaură la mijloc. Forma, denumirea, ornamentele, momentul oferirii, perioada păstrării şi contextul rito-magic al folosirii colacului exprimă lumea simbolurilor Vechii Europe. Prepararea, urarea şi primirea Colacului de Crăciun, ruperea şi utilizarea acestuia sunt momente ceremoniale de adâncă trăire spirituală, încărcate cu practici şi credinţe străvechi” .

Colac de Crăciun. Sursa foto: savoriurbane.com

Prepararea aluatului din care este făcut precum și împletirea lui este o tradiție milenară transmisă din mamă în fiică, din generație în generație. Colacul deci, este un aliment sacru, simbol al soarelui, pregătit din aluat dospit, nelipsit de pe mesele de Crăciun. După credința maramureșenilor, colacul este un omagiu a luminii, comuniunii și bunăstatării. În Maramureș, colacul tradițional făcut înainte de Crăciun, se numește „pistolnic”: o pâine mare împletită, împodobită cu o cruce, busuioc și fire de lână viu colorate. Pistolnicul este conservat în casă pentru toată perioada sărbătorilor de iarnă, pentru a aduce binecuvântare, noroc și bogăție și este mâncat după Sfântul Ion[104]. Colacul este considerat semnul soarelui şi al regenerării prin forţa fecundantă solară. Versurile: „…să ne daţi / Un colac frumos / Precum faţa lui Hristos”, prezente adeseori în discursurile ceremoniale sau în colinde, nu reprezintă nici pe departe numai un artificiu de versificaţie, ci însăşi definiţia colacului ca element ritual major şi indispensabil. Pe de altă parte, pâinea, aliment esenţial, structurează în jurul ei un ansamblu complex de credinţe şi ritualuri derivând din mitul străvechi al jertfei civilizatoare. Similaritatea între moartea şi învierea bobului

[103] https://archive.org/details/DictionarMitologieRomanaIonGhinoiu/page/n91
[104] https://youtu.be/muUbQexvuA4

de grâu semănat (înmormântat), dar înviat prin germinaţie (devenit pâine) şi miracolul Învierii lui Iisus nu este întâmplătoare. Sfinţită, pâinea devine anafură, adică trupul lui Iisus. La fel se întâmplă şi în credinţele asociate bobului de strugure, zdrobit pentru a deveni vin şi considerat sângele Domnului. Luând în considerare acest întreg arsenal mitologic, simbolistica reprezentată de forma şi conţinutul colacului este o simbioză între lumină şi jertfa recreatoare, între condiţia nemuritoare a divinităţii şi perisabilitatea condiţiei materiale, adică reprezintă chiar originea duală a lui Iisus – sinteză a spiritului şi materiei. [105] Colacul exprimă şi ideea de belşug, iar colindătorii sunt fericiţi să îl primească. În plus, el este dăruit și, ca pomană, duhurilor morților.

3.6 Credințe și superstiți

Credințele și superstițile sunt la baza obiceiurilor și influențează viața oamenilor, ele persistă încă în unele zone din Maramureș. Astfel, nu se dă cu mătura de Crăciun, nu se spală rufe și nu se dă nimic cu împrumut. De asemenea, se dă de mâncare pe săturate animalelor din gospodărie, inclusiv câte o bucățică de aluat dospit, despre care se crede că le va feri de boli. Tot în Ajun, sătenii pun o potcoavă într-un vas cu apă, gospodarul este cel care bea întîi, apoi vitele astfel încât să devină tari. Se crede că dacă găinele mănâncă din sită, ele vor face mai multe ouă. Pentru a înmulți turma, ciobanii pun puțină sare sub poartă până în momentul în care aleg oile. Apoi, ei macină sarea împreună cu tărâțele și o dau oilor s-o mânânce. În unele zone, țăranii cred că dacă animalele dorm pe partea stângă în seara de Ajun, înseamnă că va fi o iarna lungă și rigidă.

În cea ce privește rodnicia, pentru a avea fructe mai bogate, se pune funinginea hornurilor la rădăcina pomilor[106]. Sunt extrem de rare situațiile în care podelele casei sunt acoperite cu fân proaspat, iar sub fața de masă sunt puse paie pentru dobândirea bunăstarii. În Maramureș este credința că cine plânge în seara de Ajun, va plânge tot anul, iar în dimineața de Crăciun este bine să te speli pe față cu apă de izvor în care se pune un bănuț de argint pentru a fi „curați ca argintul și feriți de boli”[107] tot anul.

3.7 Respectarea obiceiurilor

Îndeplinirea obiceiurilor în satele maramureșene este foarte importantă; în grup sau individual toți le respectă iar sărbătorile, fie ele laice sau religioase, sunt trăite intens de locuitorii acestor

[105] Călin Breteanu, op.cit. , p.29

[106] https: //ziarulunirea.ro: obiceiuri și tradiții de iarnă în Ardeal, Maramureș, Bucovina și Moldova.

[107] https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwig9vig4tnfAhUNyqQKHRS8D5wQFjAAegQICRAC&url=http%3A%2F%2Fwww.prospectiuni.ro%2Ffiles%2F389_Poveste%2520de%2520iarna_traditii_si_obiceiuri_in_Maramures.pdf&usg=AOvVaw1cf7lPNiW9HQzjNoPWPLx7

meleaguri. În trecut, dacă cineva în sat nu partecipa la viața tradițională, era automatic exclus din colectivitate. Și străinii erau obligați să partecipe altfel puteau fi pedepsiți. Un exemplu de pedeapsă putea fi „strigatul peste sat” ca ispășire a păcatelor. Mărturisirea în public avea un sens foarte important, fiecare om reprezenta o colectivitate care trebuia să fie responsabilă de greșelile lui. În plus, la fel ca în trecut, și acum, obiceiurile, riturile și ceremoniile trebuie să fie îndeplinite în mod corect, astfel își pot pierde eficacitatea. Aceste elemente ne ajută să înțelegem importanța obiceiurilor pentru locuitorii din sat.

Concluzii

În această lucrare s-a analizat fenomenul folcloric românesc cu caracteristice și categoriile sale, aprofundând obiceiurile de iarnă, în primul rând colindatul. De fapt, în cercetarea etnografică condusă au fost culese, clasificate și traduse colindele de la Crăciun până Bobotează, au fost observate riturile, ceremoniile, comportamentele și credințele populare în Maramureș, în special în perioada premergatoare Crăciunului.

În urmă analizei textelor culese, se poate afirma că colindele, chiar dacă prezintă diferite variante și teme, au în comun și mențin funcția lor de urare. În plus, se confirmă că, deși obiceiurile de iarnă sunt de tradiție antică, ele sunt încă păstrate în satele maramureșene și sunt îndeplinite cu rigurozitate, sfințenie și precizie de toată lumea, de la copii până la bătrâni.

Din punctul meu de vedere, obiceiurile de iarnă sunt unice în România și constituie o parte fundamentală a repertoriului folcloric. Mai mult decât atât, sunt convinsă că păstrarea datinilor este foarte importantă pentru supraviețuirea autenticității unui neam și trebuie să fie transmisă și în viitor.

Anexă 1
Textele colindelor

Steaua sus răsare

Steaua sus răsare
Ca o taină mare
Steaua strălucește
Și lumii vestește
Și lumii vestește

Că astăzi Curata
Preanevinovata
Fecioara Maria
Naște pe Mesia
Naște pe Mesia

Magii cum zărira
Steaua și porniră
Mergând după rază
Pe Hristos sa-l vază
Pe Hristos sa-l vază

Și dacă porniră
Îndata-L găsiră
La Dânsul intrară
Și se închinară
Și se închinară
Cu daruri gătite
Lui Hristos menite

La stella su sorge

La stella su sorge
Come un grande mistero
La stella luccica
E al mondo annuncia
E al mondo annuncia

Che oggi la Pura
La Madonna
La Vergine Maria
Fa nascere il Messia
Fa nascere il Messia

I Magi come videro
La Stella e partirono
Andando dopo il raggio
A vedere Cristo
A vedere Cristo

E quando partirono
Presto Lo trovarono
Da Lui entrarono
E si inchinarono
E si inchinarono
Con doni preparati
A Cristo portati

Luând fiecare	Portando ognuno
Bucurie mare	Gioia grande
Bucurie mare	Gioia grande
Care bucurie	Che la gioia
Și aici să fie	Sia anche qui
De la tinerețe	Dalla giovinezza
Pân-la bătrânețe	Fino alla vecchiaia
Pân-la bătranețe[108]	Fino alla vecchiaia

Colinde de fecior[109]*:*

1. *vânătorești*

Mîndru-și cîntă cerbu-n codru	*Canta bene il cervo in bosco*
Mîndru-și cîntă cerbu-n codru	Canta bene il cervo in bosco
Nime-n lume nu i-aude,	Nessuno al mondo lo sente,
Numa o dalbă-împărătească	Solo una bianca candida regina
Di pe tablă de fereastră	Affacciata alla finestra
La-mpărat deschide-odată,	Un giorno apre al re
Și-mpăratu s-o sculat	E il re si è svegliato
Pe obraz că s-o spălat	Il viso si è lavato
Pușca-n număr o luat	Un fucile ha preso

[108] http://www.traditii.ro/craciun.php?nr_articol=42
[109] Culegător: Anca Bratu; informator: Brumar Ioana, 77 ani; localitate: Botiza; publicate în: *Studi rumeni e romanzi*, art. ”Colindatul în Maramureș”, 1995, p. 328.

Și la codru-o alergat.	E nel bosco è corso.
Aflai cerbu hodinind	Trovò il cervo che riposando
Sub tufă de rojmalin,	Sotto un cespuglio di rosmarino
Întinse pușca să-l puște	Tese il fucile per colpirlo
”O fîrtan nu mă-mpușca	„O amico non colpirmi
Că nu-s fiară-n codrioară	Che non sono la bestia del bosco
Că-s Ionu, Sîntionu	Ma sono Giovanni, San Giovanni,
Măicuța m-o blestemat	Mia mamma mi ha maledetto
Să fiu fiară-n codrioară	Ad essere una bestia del bosco
Nouă ani și nouă luni	Nove anni e nove mesi
Șî p-atîtea săptămîni	Ed altrettante settimane
Dacă acelea le-oi plini	Quando le avrò compiute
Jos la țar-oi scoborî	Giù al villaggio scenderò
Chei în mînă lua-mi-oi	In mano le chiavi prenderò
Mănăstiri descuia-mi-oi,	Un monastero aprirò,
Clopot galben tregemi-oi	Campana gialla suonerò
Slujbe sfinte face-mi-oi”	Ai doveri religiosi mi dedicherò”

2. păstorești

Mărguși trii păcurărei	*Andavano tre pastori*
Mărguși trii păcurărei	Andavano tre pastori
Hoia lin și iară lin (refren)	Liscio e senza intoppi (ritornello)
Cu oile după oi	Con le pecore alle pecore
Mărguși cu oile-n munte	Andavano con le pecore sul monte
La iarbă pînă-n gerunche	Con l'erba fino alle ginocchia
Cei mai mari și-s veri primari	I più grandi sono cugini
Mititelu-i străinelu	Giovincello è straniero
Pă el numa' l-o mînat	Solo lui hanno mandato
După apă între-izvoară	A portar l'acqua dalla sorgente
Pînă i-or face să moară	Finchè lo faranno morire
El înăpoi s-o-nturnat	Quando poi è tornato
Oile tare-o zghierat	La pecore forte hanno urlato
El numa' ș-o zis așa	Egli disse loro solo
"Măi fîrtații mei"	„Cari miei compari"
Ce-i aiasta de-i asta	Cos'è questo che è questo
Eu la oi cît am îmblat	Io con le pecore sono andato
Oile nu mi-o zgherat	Le pecore non mi hanno gridato
Cunosc bine c-oi muri	So bene che morirò
Cine biata m-a jeli	Chi povero mi ha piangerà
Oile cu lînile	Le pecore con la lana
Berbecii cu coarnile	I montoni con le corna

Mieii cu giocurile	Gli agnelli con i giochi
Și voi numa' m-astupați	E voi solo mi seppellite
În strunguța oilor	Nella stalletta delle pecore
În locu' găleților	Al posto dei secchi
Și voi numai îmi puneți	E voi solo mi mettete
Tot în loc de copîrșeu	Sempre al posto della bara
Beliți coajă de buhău	Sbucciate scorza di brad
Și-n loc de pînză pe obraz	E al posto della tela sulla guancia
Beliți coajă de buhași	Sbucciate scorza di bradut
Și voi mie numa-mi puneți	E voi solo mi mettete
Fluierașu de-a dreapta	Lo zufoletto a destra
Și trîmbița de-a stînga	E la trombetta a sinistra
Vîntul calcă și-a sufla	Il vento arriva e soffierà
Fluierașu-a fluiera	Lo zufoletto suonerà
Trîmbițușca trimbița	La trombetta suonerà
Și l-a auzi mama	E la mamma lo sentirà
Ș-a zini și m-a căta	Verrà e mi cercherà
Prin preluci cu bulbuci	Tra la radura con la pioggia
Pe unde mutam cu strungi	Dove trasferivo le stalle
Prin preluci cu ghiocei	Attraverso la radura con i bucaneve
Pe unde îmblam la miei"	Dove camminavamo agli agnelli"

Variantă a două[110]:

Sus în vârful muntelui

Sus în vârful muntelui,
Oi lenu-i, lenu-i (refren)
La cruciţa bradului,
Suntu-şi trei păcurărei
Cu oile după ei.
Pe cel mai mic l-o mânat
Să d-întoarne oile.
Oile le-o d-îndurnat,
Lui gre lege i-o pticat:
Ori să-l taie, ori să-l puşte,
Ori să-l puie-ntre ţăpuşte;
Ori să-l puşte, ori să-l taie,
Ori să-l puie-ntre fârtaie.
- O, dragi frăţiorii mei,
De s-a-întâmpla să mor eu,
Pă mine mă d-îngropaţi
În strunguţa oilor,
În jocuţu mieilor.
O, drag, fluierașu meu,
Puneţi-l la capu meu;
Cînd a sufla vânturi grele
Să-mi tragă mie de jele.

Su nella cima del monte

Su nella cima del monte,
liscio e senza intoppi (ritornello)
Alla crocetta dell'abete,
Ci sono anche tre pastori
Con le pecore.
Il più piccolo hanno mandato
Per radunare le pecore.
Le pecore ha radunato
A lui una grave punizione gli hanno inflitto:
Forse lo tagliano, forse lo colpiscono,
Forse lo impalano;
Forse lo fucillano, forse lo tagliano,
Oppure lo interrerano.
- O, cari miei fratelli,
Se succede che morirò,
Seppellitemi
Nella stalletta delle pecore.
Nei giochi degli agnelli.
O, caro, zufoletto mio,
Mettetemelo accanto alla testa;
Quando venti forti soffiereranno
A me nenia suonerà.

[110] Culegător: Dorin Ştef; informator: Anuţa Bizău, 60 ani; localitatea/data: Ieud, 1987; publicat în: *Mioriţa s-a născut în Maramureş*, Dorin Ştef, 2005, p. 221-222.

Colinde de fată[111]*:*

Pă rîtu' lui Rusalin	*All'argine del fiume Rusalin*
Pă rîtu' lui Rusalin	All'argine del fiume Rusalin
Hoia lin și iară lin (refren)	Liscio e senza intoppi (ritornello)
Mîndră turmă de oi zin	Bel gregge di pecore arriva
Dar la ele cine-ș-îmblă?	Ma tra loro chi cammina?
Tot îmblă soră cu frate	Sempre la sorella con il fratello
”Uită-te soră-năpoi	„Guarda sorella dietro
Nu știu munții-s tare ninși	Non so se i monti sono tanto innevati
Or da din turcii-nvăliți	O dai turchi avvolti
Zin la mine, cer pe tine,	Vengono da me, chiedono di te,
Mult adaos lîngă tine”	Molta agitazione vicino a te”
Șapte sute de oi șute	Settecento pecore scornate
Și p-atîtea mai cornute	E altrettante cornute
Aștia doi boiți ai miei	Questi due miei piccoli buoi
Să te duci soră cu ei	Che te li porti sorella dietro
Și murguțu de sub mine	E il morello sotto di me
Să ți-l duci soră cu tine”	Portalo sorella con te”
”Nu te teme, frate, nu	„Non temere, fratello, no
Unde mi-or vedea portu	Dove il mio abito vedranno

[111] Culegător: Anca Bratu; informator: Brumar Ioana, 77 ani cu fiica ei Pătrăuș Maria, 53 ani; localitate: Botiza; *op. cit.,* p. 328.

Nu ți-or mai cere murgu	Non ti chiederanno più il cavallo
Unde mi-or vedea ochii	Dove mi vedranno gli occhi
Nu ți-or mai cere boii	Non ti chiederanno più i buoi
Unde mi-or vedea fața”	Dove mi vedranno il viso”
Nu-ți or mai cere turma”	Non ti chiederanno più il gregge”

”Tu te duci, soră te duci	„Tu vai sorella, vai
Peste munți la dalbe curți	Oltre i monti ai splendenti giardini
La părinți necunoscuți	Dai genitori sconosciuti
Unde îi videa ciungi plătiți	Dove vedrai gli storpi pagati
Unde-i videa rît cu iarbă	Dove vedrai l’argine con l’erba
Îi gîndi că-i a ta mamă	Pensarai che sia mamma
Unde-i videa ciung uscat	Dove vedrai lo storpio debole
Îi gîndi că-s ai tăi frați	Pensarai che siano i tuoi fratelli
Unde-i videa rît cu flori	Dove vedrai l’argine con i fiori
Îi gîndi că-ți sînt surori”	Pensarai che siano tue sorelle”

Sub tufă de tisă verde	*Sotto il cespuglio di tasso verde*
Sub tufă de tisă verde	Sotto il cespuglio di tasso verde
Dar acolo cine șade	Ma lì chi siede
Doi suraşi de porumbaşi	Due grigie colombine

Florile dalbe de măr (refren)	Fiori bianchi di melo (ritornello)
Ei de-acolo s-or zburat	Esse da lì voleranno
La apa lui Ieurdan	Nelle acque del Giordano
Ei de-acolo și-or luat	Esse da lì prenderanno
Pietricele-n clonțurele	Nei beccucci pietruzze
Și apă pe aripele	E acqua nelle alette
Și-or zburat la cer cu ele.	E con loro voleranno nel cielo.
Ca să-și facă curticele	Per farsi le piccole corti
Da'n curte cine a șede	Ma nella corte chi abiterà
Mărișcă fata-albineață	Mărișcă la ragazza bionda
Impristrește, popchistrește	Abbellisce, ricamando
Guleraș tătîne-su	Collettino a suo padre
Mînecuță frate-su	Manichetta a suo fratello
”De mi-ai împistri și mie	“Se anche a me ricamerai
Bună plată ți-aș plăti	Buona somma ti pagherei
Ți-aș da oi și ți-aș da boi	Ti darei pecore e ti darei buoi
Ți-aș da cară cu comoară	Ti darei carri di tesori
Nu-mi da oi și nu-mi da boi	Non mi dare pecore e non mi dare buoi
Nu-mi da cară cu comoară	Non mi dare carri di tesori
Făr'voinicu cel de-aseară	Senza il prode di ieri sera
Ce-o ieșît pă poart-afară	Che è andato fuori casa
Cu păruțu retezat	Con i capelli tagliati

Cu sizme negre-încălțat”	Con stivali neri calzati”
Petre, Petre, bun bărbat	*Pietro, Pietro, buon uomo*
Petre, Petre, bun bărbat	Pietro, Pietro, buon uomo
Șade-n botă rezemat	Si appoggia nel bastone
Și-și blestemă oile	E maledice le sue pecore
Florile dalbe de măr (refren)	Fiori candidi di melo (ritornello)
”Bată-vă focuțu oi	„Mannaggia a voi pecore
De cînd îmblu eu la voi	Da quando cammino insieme a voi
Am alghit și eu cu voi	Sono sbiancato anche io con voi
Eu pă voi că vinde-voi”	Io a voi vi venderò”
”Petre, Petre, de ni-i da	„Pietro, Pietro, se ci venderai
Petre, Petre, de ni-i da	Pietro, Pietro, se ci venderai
Nu ne da la om sărac	Non ci dare a uno povero
Să ne ție p-îngă sat	Che ci faccia tenere fuori paese
Să pașteм romon uscat	A pascolare camomilla secca
Ci ne dă la om găzdar	Ma dacci all’uomo ricco
Să ne scoată la pripoară	Che ci porti in pendìo
Să ne pașteм frunzîșoară	A pascolare la fogliolina
Să ne scoată la munce	Che ci porti in montagna
Să ne pașteм ghiocei	A pascolare bucaneve

Și ți-om făta mielușei	E ti partoriremo degli agnellini
Mielușei belciugăței	Gli agnellini con il pelo arricciato
Ți-a și drag Petre de ele”	Ti affezionerai a loro Pietro”

Colinde de influență creștină[112]*:*

a) *Biblice și apocrife*

Dumnezeu de la-început	*Dio dall’inizio*
Dumnezeu de la-început	Dio dall-inizio
Tătă lumea o făcut	Tutto il mondo lo ha fatto
Pînă a nu naște Hristos	Fino a che non è nato il Cristo
Pă Adam foarte frumos	Adamo molto bello lo ha fatto
Pă Eva o ijdănit	Eva giudea l’ha creata
Laolaltă i-o-nsoșit	Insieme li ha accoppiati
Și i-o pus în paragris	E li ha messi in paradiso
Lor acolo că le-o dat	Là permesso gli ha dato
Din tăți pomii să mănînce	Da tutti gli alberi di mangiare
Numa’n din cel înflorit	Solo da quello fiorito no
Nu mănînce, că-i oprit	Perchè é vietato
Șarpele de veninos	Il serpente velenoso
O plecat o creangă-m jos	Un ramoscello in giù ha piegato
Ș-o luat un măr frumos	E una bella mela gli ha preso

[112] Culegător: Anca Bratu; informator: Bud Titiana, 83 ani; localitate: Breb; *op. cit.* p. 328.

Și la Eva i l-o dat	E ad Eva lui l'ha data
Eva lui Adam i-o dat	Ad Adamo Eva l'ha data
Adam din el o mușcat	Adamo l'ha morsa
Verși din cer s-o răsunat	Parole dal cielo hanno risuonato
”Măi Adame ce-ai lucrat?	„Adamo che cos'hai fatto?
De porunca ai călcat?”	Hai disobbedito agli ordini?”
Doamne, Eva mi l-o dat”.	Signore, Eva me l'ha data”.
”Da tu Evă ce-ai lucrat?”	„Ma tu Eva che cos'hai fatto?”
”Șarpele m-o înșelat”	„Il serpente mi ha ingannato”
”Și-re-ai șerpe-afurisit	„E tu serpente sarai maledetto
Și de mine pedepsit	E da me punito
Pă pămînt să te tîrăști	Sul suolo striscerai
Cu tină să te hrănești	Con il fango ti nutrirai
Măi Adame mere jos	Tu Adamo giù andrai
Și-i lucra ca un păcătos	E come un peccatore lavorerai
Și tu Evă jos ăi mere	E tu Eva giù andrai
Și-i lucra ca și-o muiere	E lavorerai come una moglie
Și-naște prunci cu durere”	E bambini con dolore partorirai”

La sfîrșitu lumii	*Alla fine del mondo*
La sfîrșitu lumii	Alla fine del mondo
Trîmbița-or îngerii	Gli angeli le trombe suoneranno
Trîmbița-or trîmbița	Suoneranno la tromba
Și toți morții s-or scula	E tutti i morti si sveglieranno
Tăți or mer'la judecată	Tutti al giudizio andranno
Cei vii cu cei morți deodată	I vivi insieme ai morti
Judeca-i-or judeca	Verranno giudicati
Judeca-i-or fără frică	Verranno giudicati senza timore
Domnii și-împărații-or plînge	I signori e i re piangeranno
Că i-or răscumpărat cu sînge	Perchè con il sangue verranno riscattati
Nu cu aur, nici cu-argint	Non con oro, nè con argento
Făr'cu sînge drept și sfînt	Tranne che col sangue giusto e santo
Pă cei drepți că i-or băga	I giusti li metteranno
Ca și-ntr-un nor	Come in una nuvola
La binele tuturor	Per il bene di tutti
La binele de-nceput	Per il bene dell'inizio
Unde a fost Adam demult	Dove tempo fa è stato Adamo
Pe cei răi că i-or băga	Quelli cattivi li metteranno
I-or băga ca și-ntr-o piatră	Come in una pietra li nasconderanno
Șiohan bine să nu vadă	Che mai il bene conosceranno

De trei luni de cînd vinim	*Da tre mesi quando veniamo*
De trei luni de când vinim	Da tre mesi quando veniamo
N-auzim cocoș cîntînd	Un gallo cantare non sentiamo
Nici boierii verșuind	Nè i boiari a conversare
Verșuind cu desfătare	A conversare con piacere
Ca și la un praznic mare	Come anche a una festa grande
Jupîna gazdă din casă	Signora padrona di casa
Zi tu cu noi bun și blînd	Sii con noi buona e mite
Că n-am vini de flămînzi	Che non veniamo affamati
Ci am zini c-am auzit	Ma siamo venuti perchè abbiamo sentito
Că s-o născut fiu sfînt	Che è nato il figlio santo
Oare unde pe pămînt	Dove sulla terra
La apa lui Iordan	Nell'acqua del Giordano
La curțile lui Ion	Alla corte di Giovanni
Boboteaza îl bobotează	Battista lo battezza
Maica sfîntă-l ține-n brațe	La Madonna lo tiene in braccio

Fluieru cel păstoresc[113]	*Il flauto del pastore*
Fluieru cel păstoresc	Il flauto del pastore
Cîntă imn dumneiezesc	Suona l'inno del Signore
Cu viere dulce, mîngîios,	Con dolci, piacevoli note
Astăzi s-a născut Cristos	Oggi è nato Cristo
Veniți toți la Viflaim	Venite tutti a Betlemme
Lucru mare să privim	Grande cosa guarderemo
Pe alumii împărat	Il re di tutto il mondo
În iesle de bou culcat	Nella mangiatoia del bue disteso
Nu-i în sat, în curți jeloase	Non è nel villaggio, nelle corti fastose
Ce-n peșteră întunecoasă	Ma in una grotta scura
Plîng cu mare-împietate	Piango con grande empietà
Cel care conduce toate	Colui che tutto conduce
Acolo din cer se-aude	Lì dal cielo si sente
Glas de înger ce pătrunde	Voce d'angelo che risuona
Că îngeri și serafimi	Che angeli e serafini
Arhangheli și chirofimi	Arcangeli e cherubini
Cîntă nașterea cea sfîntă	Cantano la nascita santa
Cum și pămîntul cîntă	Come anche la terra canta
Iată și steaua lucește	Ecco la stella cometa
Spre răsărit ea vestește	Verso est essa annuncia
Și trei regi mînați de dor	Anche i tre re magi spinti dal desiderio

[113] Culegător: Anca Bratu; informator: Chirian Pălăguța, peste 80 ani ; localitate: Breb; *op. cit*., p. 328.

Lasă țări în urma lor	Lasciano le terre dietro di loro
După stea pleacă cu-un gînd	Dopo la stella vanno con un pensiero
Să găsească prunc sugînd	Di trovare il bambino che succhia
Și trii crai pleacă călare	E i tre magi partono a cavallo
Ca să făcă închinareâ	Per fare l'inchino
Pruncului celui sfînt care	Al bambino santo che
S-a născut în lume jos	E' nato giù nel mondo
Pentru omu păcătos	Per l'uomo peccatore
Lui Hristos să i-o mărim	Cristo glorifichiamo
Nașterea lui Hristos sfîntă	La nascita santa di Cristo
Care îngeri i-o cîntă	Che gli angeli glielo cantano

Viflaime, Viflaime[114]	*Betlemme, Betlemme*
Viflaime, Viflaime	Betlemme, Betlemme
Cum de n-ai primit în tine	Come non hai ricevuto te
Pe Fecioara Maria	La Vergine Maria
Să nască pe mesia	Che nasca il messia
N-ai știut tu Viflaime	Non hai saputo tu Betlemme
Cu cîtă dragoste vine	Con quanto amore viene
Cea mai sfîntă-ntre fecioare	La più Santa tra le vergini

[114] Culegător: Anca Bratu; informator: Bud Ion, 50 ani; localitate: Breb; *op. cit.*, p. 328.

A Domnului Născătoare	Del Signore Vergine Madre
Pat mole și scutece	Letto molle e pannolini
Peșterea cea-ntunecoasă	La grotta quella scura
A fost a Domnului casă	La casa del Signore é stata
Lumină i-a oferit	Luce gli ha offerto
O stea de la răsărit	Una stella da est
La venirea sa în lume	Alla sua nascita
Din vina ta Viflaime	Dalla tua colpa Betlemme

Era iarnă ș-o noptat[115]	*Era inverno si é fatta notte*
Era iarnă ș-o noptat	Era inverno si é fatta notte
Și-n leagăn un prunc culcat	E nella culla un bimbo dorme
Lîngă el stă o Fecioară	Vicino a lui c'é una Vergine
Aplecată să-l adoară	Abbassata ad adorarlo
Cît e larg acest pămînt	Quanto è largo questa mondo
Nu găsești ca el de sfînt	Non trovi più santo di lui
Și să îmbli-n lumea toată	Se cerchi in tutto il mondo
Nu găsești așa curată	Non trovi così pulito
Pruncu-i Domnul cel prea sfînt	Il bambino è il Signore santo

[115] *Ibidem*

Coborît pe-acest pămînt	Sceso su questa terra
Iară la cea Preacurată	E la Vergine Immacolata
Mama lui adevărată	La sua vera madre
Cîte ulițe-a îmblat	Quante strade ha percorso
Și sălaș nu și-au aflat	E dimora non hanno trovato
Numai peștera cea rece	Solo una grotta fredda
Iezelea de dobitoace	La mangiatoia del bestiame
Sufletele ce suspini	Le anime che sospirano
Și ți-s ochișorii plini	E hai gli occhi gonfi
Nu plînge, nu suspina,	Non piangere, non sospirare
Că din iesle te-om lua	Che dalla mangiatoia ti prenderemo
Te-om strînge, te-om încălzi	Ti stringeremo, ti riscalderemo
Dragostea ți-om răsplăti	D'amore ti ricopriremo
Pentru ce-ai născut pe fîn	Perchè sei nato nel fieno
Noi te vrem a nost' stăpîn	Noi ti vogliamo come nostro maestro
Și dorim cu-un dor nespus	E desideriamo con un desiderio immenso
Ca s-ajungem și noi sus	Che arriviamo anche noi lassù
Unde-i pace și iubire	Dove c'é pace e amore
La cerească fericire	Alla celeste felicità

b) Moralizatoare

Coborît-o coborît[116]	*Sceso è sceso*
Coborît-o coborît	Sceso è sceso
Dumnezeu cu Petru sfînt	Dio con San Pietro
Să vadă la fiecare	Per vedere in ognuno
Care ce credință are	Chi che fede ha
Dumnezeu o văzut bine	Dio ha visto bene
Că credință nu-i la nime	Che la fede non ce l'ha nessuno
Nu-i la-ntreaga adunare	Non è all'intera adunanza
O ce-o fi săraci de voi	O che sarà di voi poveri
Cum voi trimite-un război	Come una guerra manderò
Război mare sîngeros	Guerra grande sanguinosa
Că n-ați crezut în Hristos	Perchè non avete creduto in Cristo
Războiul se va lăți	La guerra si espanderà
Multă lume va muri	Molta gente morirà
S-o să v-aduceți aminte	Ricordatevi
Că și-n cer aveți părinte	Che in cielo genitori avete

[116] *Ibidem*

Mîndru joacă Petrea-n rai[117]	*Bello gioca Pietro in paradiso*
Mîndru joacă Petrea-n rai	Bello gioca Pietro in paradiso
Mîndru joacă și se roagă	Bello gioca e prega
Să roagă lui Dumnezeu	Prega Dio
Să mai vad-un nea de-al său	Che veda uno dei suoi
Tatăl lui Sfînt Petrea vine	Il padre di San Pietro viene
Este-n rai loc pentru mine?	C'è posto per me in paradiso?
Tată loc în rai tu n-ai	Papà tu in paradiso posto non hai
Că pe lume cînd trăiai	Perchè quando vivevi sulla terra
Tu primar în sat erai	Tu sindaco del villagio eri
De la săraci le luai	Dai poveri li prendevi
La gazde adăugeai	Ai padroni davi
Depărtatu-te-ai de rai	Ti sei allontanato dal paradiso
Depărtat de raiul sfînt	Lontano dal paradiso santo
Cum îi cerul de pămînt	Come il cielo della terra
Mîndru joacă Petrea-n rai	Bello gioca Pietro in paradiso
Mîndru joacă și se roagă	Bello gioca e prega
Să roagă lui Dumnezeu	Prega Dio
Să mai vadă un neam de-al său	Che veda un popolo dei suoi
Sora lui Sîn Petru vine	La sorella di Pietro viene
Este-n rai loc pentru mine?	C'è posto per me in paradiso?
Soră loc în rai tu n-ai	Sorella tu in paradiso posto non hai

[117] Culegător: Anca Bratu; informator: Bud Titiana, 83 ani; localitate: Breb; *op. cit*., p. 328.

Că pe lume cînd trăiai	Perchè quando vivevi sulla terra
Crîșmăriță-n sat erai	Locandiera nel villaggio eri
Și-n vin apă tu puneai	E nel vino acqua mettevi
Cînd ai fost de măritat	Quando eri da sposare
Ai sărit peste un gard	Un recinto hai saltato
Despărtatu-te-ai de rai	Dal paradiso ti sei allontanata
Mîndru joacă Petrea-n rai	Bello gioca Pietro in paradiso
Mîndru joacă și se roagă	Bello gioca e prega
Să roagă lui Dumnezeu	Prega Dio
Să mai vadă un neam de-al său.	Che veda ancora uno dei suoi
Mama lui Sîn Petru vine	La mamma di San Pietro viene
Este-n rai loc pentru mine?	C'è posto per me in paradiso?
Mamă loc în rai tu ai	Mamma tu in paradiso posto hai
Că pe lume cînd trăiai	Perchè quando vivevi sulla terra
Pă săraci îi ajutai	I poveri aiutavi
Pă bolnavi îi mîngîiai.	Gli ammalati consolavi.
Mîndru joacă Petrea-n rai	Bello gioca Pietro in paradiso
Mîndru joacă și se roagă	Bello gioca e prega
Să roagă lui Dumnezeu	Prega Dio
Să mai vadă un neam de-al său.	Che veda ancora uno dei suoi.

Capra[118]

Foaie verde și-o alună
Bună ziuă, ziuă bună
Ia deschideți porțile
Să intre caprițele

Ța, ța, ța, căpriță ța
Nu te dă nu te lăsa
Ța, ța, ța, căpriță ța.

Capra noastră-i cu mărgei
Cu cercei cu catifeli
Joacă vesel căprița
Toți îs bucuroși de ea.

Ța, ța, ța căpriță ța
Nu te dă nu te lasă
Ța, ța, ța căpriță ța.

Și plecai și eu la târg
Pe caprița ce s-o vând
Și mergând pe drum, mergând
Aud din urmă strigând:

Cumpărătorul:

- De vânzare-i capra bade?

Ciobanul:

- De vânzare!

Capra

Foglia verde e un'arachide
Buongiorno, giorno buono
Aprite le porte
Che entrino le caprette

Via, via, via, capretta via
Non ti da non ti lasciar'
Via, via, capretta via.

La nostra capra é con perline
Con orecchini con velluto
Balla felicemente la capretta
Tutti si rallegrano di lei.

Via, via, via, capretta via
Non ti da non ti lasciar'
Via, via, via, capretta via

E partii anche io alla fiera
Per vendere la capretta
E camminando per la strada, camminando
Sento alle mie spalle urlando:

Il compratore:

- É in vendita la capra, zio?

Il pastore:

- In vendita!

[118] https://www.gazetadeagricultura.info/dezvoltare-rurala/obiceiuri-si-traditii/2230-dansul-caprei.html

Cumpărătorul:

- Și cât vrei pe ea?

Ciobanul:

- 800 de lei!

Cumpărătorul:

- E blânda, nu impunge.

(capra îi impunge pe cumpărător)

Cumpărătorul:

- Eu îți dau 400 de lei pe ea pentru că impunge.

Ciobanul:

- De cît să-mi dai 400 de lei pe ea, mai bine îi dau un par în cap.

(o lovește cu bațul, capra cade și nu mai mișca)

Alaiul:

- Valeu, capra noastră a murit!

Ța, ța, ța căpriță ța.
Te-o lovit vreo boala grea
Sau pe unde-i colindat
Vreste rea tu ai aflat.

Ciobanul:

- Baa... da capra nu-i moartă și nu din pălitură

a lesinat, ce din cele ce-o aflat.

Alaiul:

Scoală tu căpriț mea
Faptele s-or îndrepa
Și-acum haide să plecăm
Și-alte case colindăm

Il compratore:

- E quanto vuoi per lei?

Il pastore;

- 800 lei!

Il compratore:

- É dolce, non cozza.

(la capra cozza il compratore)

Il compratore:

- Per lei ti do 400 lei perchè

cozza.

Il pastore:

- Se mi dai 400 per lei, meglio che le do un colpo in testa.

(la colpisce con il bastone, la capra cade e non si muove)

La processione:

- Ahimè, la nostra capra é morta!

Via, via, via, capretta via
Ti ha colpito una grave malattia
O dove hai cantato
Un brutto guaio hai trovato.

Il pastore:

- Maa...la capra non é morta e non di colpo violento

É svenuta, per quello che è venuta a sapere

La processione:

Svegliati capretta mia
Le cose si aggiusteranno
E quindi dai andiamo

Ța, ța, ța căpriță ța.
Nu te dă nu te lasă
Ța, ța, ța căpriță ța.

E per altre case cantiamo
Via, via, via, capretta via
Non ti da non ti lasciar'
Via, via, via, capretta via

Pluguşorul[119]

Aho, aho, copii și frați,
Stați puțin și nu mânați,
Lînga boi v-alaturați
Și cuvantul mi-ascultați.

Mâine anul se înoiește,
Pluguşorul se pornește
Și incepe a ura
Pe la case a colinda.

Iarnă-i grea omătu-i mare
Semne bune anul are
Semne bune de belșug
Pentru brazda de sub plug
Pluguşor cu patru boi
Ia mai mânați, mai flăcai!
Hăi, hăi...

S-a sculat mai an
Bădica Traian
Și-a-ncalecat
Pe-un cal învâtat
Cu șaua de aur,
Cu nume de Graur,

L'aratro

Aho, aho, figli e fratelli,
Aspettate un pò e non menate,
Accanto ai buoi unitevi
E le mie parole ascoltatele.

Domani l'anno si rinnova,
L'aratro inizia
E comincia ad augurare
Nelle case a cantare.

L'inverno é duro la neve è tanta
Segnali buoni l'anno ha
Segnali buoni di prosperità
Per il solco sotto l'aratro
L'aratro con quattro buoi
Menate ancora, giovanotti!
Ehi, Ehi...

Si è svegliato lo scorso anno
Lo zio Traiano
E ha cavalcato
Un cavallo erudito
Con la sella d'oro,
Di nome Grauro,

[119] https://www.versuri.ro/versuri/vecinu-plugusorul-2012-_hkv6.html

Cu frâu de mătasă,
Împletit în șase,
Cât vita de groasă,
El în scări s-a ridicat,
Peste câmpuri s-a uitat,
Să aleagă-un loc curat
De arat și semănat.
Și-a pornit într-o joi
Cu un plug cu doisprezece boi
Boi boureni,
În coadă codalbeni,
În frunte țintăței.

Ia mai mânați, măi, flăcăi
Hăi, hăi...

Cu luna, cu săptămâna,
Își umplu cu aur mâna
Și el vru să vadă
De-i dete Dumnezeu roadă.
Era-n spic cît trestia.

Ia mai mânați, mai flăcai!
Hăi, hăi...

Traian iute s-a întors
Și din grajd alt cal a scos.
Un alt cal mai nădrăvan,
Cum îi place lui Traian,
Negrul ca corbul,
Iute ca focul,
De nu-l prinde locul.
Cu potcoave de argint,
Ce dă sporul la fugit.

Con le redini di seta,
In sei intrecciate,
spesse quanto il vitello ,
Lui le scale ha salito,
Sui campi ha guardato,
Per scegliere un luogo pulito
Da arare e seminare.
E ha iniziato un giovedì
Con un aratro con dodici buoi
Buoi piccoli,
con la coda bianca,
Con la stella in fronte.

Menate ancora, giovanotti!
Ehi, ehi...

Con il mese, con la settimana,
Si riempi la mano d'oro
E lui vuolle vederlo
E Dio gli diede il frutto.
Era nella cresta quanto la canna.

Dai, menate ancora, giovanotti!
Ehi, hei...

Traiano rapidamente é tornato
E dalla stalla un altro cavallo ha preso.
Il più straordinario,
Come piace a Traiano,
Nero come il corvo,
Veloce come il fuoco,
Non gli prende il posto.
Con i ferri d'argento,
Che incrementa la fuga.

Traian iute-a-ncalecat,	Traiano veloce ha cavalcato,
La Tinchin a apucat	A Tinchin è arrivato
Și oțel a cumpărat,	E acciaio ha comprato,
Că să facă seceri mari,	Che faccia grandi falcetti,
Pentru seceratorii mari,	Per i grandi falciatori,
Pentru seceratorii tari.	Per i falciatori forti.
Și-altele mai mititele,	E gli altri più piccoletti,
Pentru fete ocheșele	Per ragazze morette
Și neveste tinerele.	E mogli giovanotte.
De urat, am mai ura,	Da augurare, ho augurato,
Dar mă tem că va-nsera,	Ma temo che imbrunisce/si sta facendo sera,
Pe-aici, pe la dumneavoastră,	Qui, da Lei,
Departe de casa noastra.	da casa nostra lontano.
Și ne-așteapte și-alte case,	E anche altre case ci aspettano,
Cu bucate mai gustoase,	Con pietanze più saporite,
Cu pîine calda pufoasă,	Con pane caldo soffice,
Cu vinul de vit-aleasă,	Con il vino di vite scelta,
Cu Cotnar de Drăgășani,	Con Cotnar di Dragasani,
La anul și la mulți ani!	Buon anno e tanti auguri!

Colinde cosmogonice[120]

Colo-n gios pe prundurele	*Laggiù nella valle*
Colo-n gios pe prundurele	Laggiù nella valle
Zîiorel de zîuă(refren)	Alle prime luci del giorno (ritornello)
Răsărit-o două stele	Sono sorte due stelle
Nici acolo că nu-s stele	Ma quelle lì non sono stelle

[120] Culegător: Anca Bratu; informator: Brumar Ioana, 77 ani; localitate: Botiza; *op. cit*., p. 328.

Că și-s două surorele	Ma sono due sorelle
Una plînge, una rîde	Una piange, una ride
Ceea ce rîde, foc aprinde	Quella che ride, accende il fuoco
Ceea ce plînge, focu stînge	Quella che piange, spegne il fuoco
”Taci tu soro, nu te plînge”	„Taci sorella, non piangere”
”Cum focuțu nu mi-oi plînge	„Come il fuocherello non piangerò
Că pe mîni ne-om despărți	Che domani ci spartiremo
Una-n gios la răsărit	Una in giù a est
Una-n sus la cel sfințit	Una in su a ovest
Noi atuncea ne-om’ tîlni	Allora noi ci incontreremo
Cînd a face plopu pere	Quando il pioppo farà le pere
Și răchita vișinele	E il salice le ciliegie
Poate-atunci, da’ nici atunci	Forse allora, ma nemmeno allora
Cînd a face plopu nuci	Quando il pioppo farà le noci
Și răchita mere dulci	E il salice mele dolci
Poate-atunci, da’ nici atunci	Forse allora, ma nemmeno allora
Cînd sorții s-or număra	Quando alla sorte si conteremo
Perii și pe trei cai murgi	I peri e i tre morelli
Poate-atunci, da’ nici atunci	Forse allora, ma nemmeno allora
Penile di pe trei cuci	Penne di tre cuculi
Poate-atunci, da’ nici atunci”.	Forse allora, ma nemmeno allora”,

Tiralexa
Tiralexa-i, Doamne
Grâu de primăvară
Și-n pod și-n cămară
Și-n tinda și-afară.
Noi strigăm pă sub butuci
Să ne dați vreo două nuci;
Noi strigăm pă sub podele
Să ne dați vreo două mere.
Câți cărbuni în vatră
Atâtia pețitori la fată,
Câte paie pe coteț
Atâtia pețitori s-aveți,
Câte pene pe gaină
Atâtia pețitori la Irina,
Câte pene pe cocoș
Atâtia coconi frumoși[121].

Tiralexa
É la Tiralexa, Signore
Grano di primavera
Nella soffitta e nella dispensa
E nella veranda e fuori.
Noi strilliamo sotto i tronchi
Che ci diate due o tre noci,
Noi strilliamo sotto le tavole
Che ci diate alcune mele.
Quanti carboni nel focolare
Tanti pretendenti alla ragazza,
Quante paglia sul casotto
Tanti pretendenti abbiate,
Quante penne ha la gallina
Tanti pretendenti a Irina,
Quante penne ha il gallo
Tanti bei fanciulli abbiate.

Colinde vechi din Maramureș[122]

Colinda Pomului Vieții

La mijlocul cerului
Este un pom a Raiului
La poale-i impoleit
La mijloc îi zugravit
La varvut într-aurit
Da′ acolo cine șede?

[121] https://cammely.wordpress.com/2010/01/03/tiralexa-i-doamne/ http://www.emaramures.ro/boboteaza-traditii-si-obiceiuri-de-boboteaza-in-maramures/.
[122] http://www.formula-as.ro/2005/697/mica-enciclopedie-as-27/colinde-vechi-din-maramures-10251

Ședu-și două rândunele

Împletindu-și luminele

Lumini galbene de ceară

Să să vadă peste țară.

La curțile lui Crăciun

La curțile lui Crăciun

S-a născut un Domn prea bun

Care este-un tineretulu′

Strălucește ca un stelu′

Jidovii au auzit

Și doi soli mari au trimis

Solii iute ca mersară

Și-napoi se înturnară.

Spuneți văzut-ați ori bă-nu?

Bă noi că nu l-am văzut

Că la El n-am străbătut

De fumul tămâilor

De para facliilor

De glasul îngerilor

La Nașterea Domnului.

Înaintea astor curți

(Colindă adresată gazdei-femeie

care-i întâmpină pe colindătorii)

Înaintea astor curți

Sunt trei rânduri de pomuți

Înaintea pomilor

Sede Doamna curților

C-un pahar galben în mână

Scrise-s rază și lumină

Si de unde bea din el

Scrisu-i un luceferel.

Este un strat de busuioc

(Colinda de copii)

Este un strat de busuioc

Cu carare pe mijloc

Dar cararea cine-o face?

Tot bouțu′ cu cernuțu′

Ce-ne aduci, bouț, în coarne?

Legănuț de păltinuț

Da-n leagăn cine-i culcat?

Fiul Maicii-nfașiat

Cu fașie de mătasă

De la Domna-Mparatească.

Anexă 2

Piesă teatrală din Ieud a nașterii lui Isus Hristos

VESTITORUL

Prea onorat domn de casă,
Din oameni persoană-aleasă,
Eu-s trimes ca vestitor
De al meu poruncitor:
Vă vestesc că- noastră ceată,
Ce din Ieud e sculată,
Nu-i departe așezată.
De cumva binevoiți
Ceata noastră s′o primiți,
Ea va face pomenire
Despre-a lui Hristos venire,
Și va face cheful bun,
Cum să cade la Crăciun.

ACTUL I-i

VESTIREA NAȘTEREI LUI HRISTOS

INGERUL GAVRIL

Bucură-te, Prea-curată,
De păcate nepătată,
Marie plină de dar,
Că la Domnul ai mult har.

MARIA

Cine te numești a fi,
Și cum ai venit aci?
Mă tem că te lingușești
Cînd mie așa-mi vorbești.
Deci spune-mi adevărat:
De ce Domn ai cuvîntat?

GAVRIL

Eu sînt înger Serafim,
Dumnezeu mi-a zis să vin,
Să-ți aduc o mare știre
Despre-a lumei mîntuire.
Tu vei naște pre *Cuvîntul*
Carele-a făcut pămîntul,
Cel de îngeri lăudat,
De oameni *Isus* chemat.
Fiul lui David se va zice
Și pre om va să-l ridice
Din moartea păcatului
Din adîncul iadului.
Deci, tu, cea plină de dar,
Nu te′ nspăimînta ʼn zadar,
Că spirit sfînt te-a umbri,
Mamă Domnului vei fi.

MARIA

Această făgăduință
Mie mi-e cu neputință,

De la care regiune
Imi aduci închinăciune?
Precum Domnul mă cunoaște,
Și așa, prunc voi naște?

GAVRIL
Acest lucru minunat
Dumnezeu sfînt l-a lăsat,
Și vei naște ne'ntinată
Fiul ce-a făcut lumea toată.
Mare taină, negîndită,
Va fi prin tine 'mplinită,
Căci se va naște din tine
Unul din sfînta Treime;
Tu vei naște și vei crește
Pre Cel ce lumea hrănește,
Și-a făcut toate ce sînt
Sus în cer, jos pre pămînt.
Iți spun, Marie, -adevărat
Că ingerii s'au mirat
Cum o vergură lumească
Va pe Dumnezeu să-l nască.

MARIA
Umilită
Iată serva Domnului,
Fie după voia lui.

ACTUL al II-lea
Iosif încredințează cu Maria
Maria sfîntă, curată,
Știu că ești din viță 'naltă,
La suflet ești umilită
Și de Dumnezeu iubită.
Că vreau să rămîn tot fată,
Cu nuntă ne'npreunată,
Și nu cerc în lume-avere,
Fără 'n Domnul mîngîiere.
Un dor ceresc m'a 'indemnat
Și la tine am intrat
Să te rog să-mi fii soție
In această lume mie;
Să mă 'nveți ca tine eu
A ruga pre Dumnezeu.
Eu voi fi ție sprijin
Pe acest pămînt strein,
Și mult ne vom bucura
Cînd pe Domnul vom ruga,
Să fie 'ndurat spre noi,
Să ne scape din nevoi.

MARIA
Iosife, -a ta cu cuvîntare
Mie-mi face supărare,
Că eu mi-am propus odată
Că voi să rămîn tot fată,
Cu nunta ne'npreunată.
Eu nu mă voi mărită,
Că-mi place biserica
Mai mult ca toată lumea.
Vezi că lumea-i rău stricată,
Omenimea-i blestemată:
Nu roagă pe Dumnezeu,
Mai voioasă face rău.
Pentru-aceea mă depart
De oameni ca să nu-i văd
Pînă fac atîtea rele
Și plîng pentru ei cu jele.

Eu încă-s un om sărman
Tot din a lui David neam,
Ca să scape de sătan,
Pe toți pruncii lui Adam,
Eu ți-s soață ’n rugăciune,
Și în alte fapte bune,
Ce-s hrană sufletului
Și plăcute Domnului.

IOSIF
Văd, Marie prea iubită,
Că ești curată și sfîntă,
Și darul Domnului ’nalt
In inimă ți-i ’ncuibat.
Ci mă rog cu osîrdie:
Fi-mi înger scutitor mie,
Să mă ’nveți ca tine eu
A ruga pre Dumnezeu.

MARIA
Iosife, te rog, mă lasă
O leacă singură ’n casă,
Ca să ’ntreb pre Dumnezeu:
Implini-voi dorul tău?
Iosif iese afară, iar Maria se roagă:
Dumnezeule iubit
Care mi-ai făgăduit
Că-ți voi fi locaș sfințit,
Rogu-te foarte ’nfocat
Să-mi dai părintescul sfat:
Ce să spui ăstui bărbat?

Vine un înger și zice:
O, prea ’naltă ’mpărătească,
De cumva tu te rogi bine
Lui Dumnezeu ca și mine,
Ca să-ți spun adevărat:
Primește-a lui Iosif sfat!

Iosif ciocănește la ușe, iar Maria zice:
Oh, dar vino, om iubit,
Că Domnul așa-a voit,
Să-mi fii sprijin pe pămînt,
Să ’mplinim a lui cuvînt.

Apoi se roagă amîndoi în genunchi:
Dumnezeule ’ndurate,
Tinde-Ți mare bunătate
Și ne ’ndreaptă întru toate
Ca să le-arătăm la gloate
Pre pămînt cum să să poarte.
Dă-ne tărie ’n nevoi,
In năcazuri fii cu noi,
Ca cu dor să te iubim
Și acum și ’n veci, amin.

ACTUL al III-lea
Iosif află că Maria-i tăroasă și voește în ascuns a o lasă.

IOSIF
singur
Hm, hm, hm, ce o să fie
Cu mireasa mea Marie?
Of, acest lucru ciudat!
Oare să mă fi ’nșelat?
Ah, ne este cu putință,
Eu cred că așa ființă,
Chiar cum este Maria,
Pe pămînt n’ai mai afla.

A cerului mai aleasă,
Ca îngerii mai frumoasă:
Dumnezeu sfînt m᾽a mînat
Ho, ho, ho și ba, ba, ba,
Almintrelea voi lucra:
Mă duc și mă voi ruga
Cum a făcut și dînsa.
Așa-oi face, așa, da,
Că mai bine voi îmblă.

Se roagă:
Doamne ᾽nalte, Dumnezeu,
Vezi-mi Tu necazul meu.

Ingerul: *sbin, sbin, sbin* (s᾽aude zburînd).

IOSIF
Aud zburînd
Un înger sfînt,
E pe pămînt,
Să-l aud, să-l ascult.

INGERUL
Iosife, nu fii scîrbit,
Pentru celea ce-ai plinit;
Nu te teme a lua
Pre Maria ᾽n casa ta.
Că ea Sfîntul ce va naște
Turma lui David va paște:
El e fiu fără de tată,
Fiu ce-a făcut lumea toată;
E fiul Celui de sus
Și tu-l vei chema Isus;
El iadul îl va zdrobi
Și pe om va mîntui
Dar acum mă duc și-o las,
Să-mi mai treacă de năcaz.
Dănțuește vesălos,
Că vei hrăni pe Hristos,
Mesia cel luminos.

IOSIF
jucînd de bucurie
Vonder Fenster bișium tir,
Tanzder Iosif siongoadril,
De la fereastră la ușă
Joacă Iosif rotilușă.
Bine-mi pare, vai, vai, vai!
Bine-mi pare, vai, vai, vai!

ACTUL al IV-lea

IOSIF
către Maria
Marie, n᾽ai auzit
Ce poruncă ne-a sosit
De la Cesarul August,
De la Roma din Apus?

MARIA
Ce poruncă a sosit,
Oh, Iosife prea iubit?

IOSIF
August Cesarul vestit
Multe țări a cucerit,
Pre mulți crai și i-a supus
Și la Ost si la Aous.
Și acuma el voiește
A ști pe cîți stăpînește,

De-a dracului vicleșug
Și de-a iadului greu jug.
Deci, Iosife, fii voios,
Deci, iubita mea Marie,
Hai să mergem a ne ’nscrie
In orașul strămoșesc,
A lui david neam crăesc.

MARIA
Să mergem, Iosife, hai,
Colo ’n satul lui Isai,
In Viflaemul vestit
Unde s’a născut David.

IOSIF
Merge-vom, scumpă Marie,
In Viflaim a ne ’nscrie;
Insă, of, vai, Doamne sfinte,
Ce ne-om lua de merinde?

MARIA
Mîngîe-te soțul meu,
Ne-a rîndui Dumnezeu.

IOSIF
Eu îmi iau și firezul,
Și barda și sfredelul;
Cu uneltele pe cale
Vom cîștigan de mîncare,
Poate și vre-o trei parale.

Pleacă.

IOSIF
Care de unde se trag
Și cu toți ce număr fac.
Mai silește, că sosim
Indată la Viflaim;
Ne vom cere spre-odihnit
La vre-un neam de-a nost cinstit;
Că-avem neamuri luminoase
Și spre noi vor fi miloase;
Ne-or primi care de care,
Văzîndu-ne ’lipsă mare.

MARIA
Cine trage ’n sărăcie
Aici n’areomenie.
Cel sărac și izgonit
E de trudă pe pămînt.
Vezi că oamenii-s orbiți,
Și la inimă-s tîmpiți,
Că cinstesc numai pe-aceia
La cari este avuție;
Nu primesc pe cel sărac,
De-ar fi oricît de curat;
Și eu nici nu m’oi mira
Cortil de n’om căpăta.

IOSIF
Nu cred c’ar fi cu putință
Tocmai a lui David viță
Se fie așa ’mpestriță,
De sătană cuceriță,
Se nu ne dea un minut
In casa lor puțin scut.

MARIA

Văd, Marie prea iubită,
Că acum ești tare trudită
De drumul acesta mare
Și de arșița de soare.
El e Tată tuturor,
Mai ales săracilor.

ACTUL al V-lea

Iosif la mai marele sinagogei, în curtelare la Isahar.

IOSIF

Inalt părinte Isahar,
Să aflu la tine har.
Eu-s din satul Nazaret,
Om serac și ’n Domnul cred;
Și-am venit cu-a mea soție
Intre neamuri a ne ’nscrie.
Acum sîntem osteniți
De drumul greu, și flămînzi.
Soția mea-i năcăjită
Și-abia stă ’n sus de trudită.
Fă-ți pomană și ne lasă
Peste noapte ’n a ta casă;
Fie-ți milă de-ai tăi frați,
Sînt din neamul luminații,
Macar că nu sînt bogat,
A lui David împărat.

ISAHAR

mînios

Ce voești, măi prostalău?
Ai durmi ’n palatul meu?
Cum ai putut cuteza
Tocmai la mine-a întra
Frate, de nu ne-or primi,
Dumnezeu sfînt ne-a scuti:
Chiar de Dumnezeu bătuți.
A mele neamuri sunt bune,
Petrec tot în rugăciune,
In posturi și ’n fapte bune.
De-acea Domnul îi iubește
Și pe toți îi dăruește,
Și nici cînd nu-i pedepsește.
Tu de-acea ești pedepsit,
Că ești ceva prăpădit,
Și ’ncă hulești pre David,
Pre proroncul cel vestit.
Ai noroc că-amu postesc
Și-s un om dunederesc.
De la alți vei dobîndi,
Cît dinții ți s’or clăti.
Piei de-aici, cu-a ta soție,
Mergeți barem în pustie,
Și-aici mai mult nu întrați,
Bine de vreți să îmblați.

Iosif și Maria ies afară.

MARIA

Vezi, Iosife, și te ’nvață
Cumu-i lumea ast’măreață,
Și mai multe nu-ți vorbesc
Că să nu te năcăjesc.

IOSIF

la alte neamuri.

Inalți boeri, ai noștri frați,
Faceți bine, ne lăsați

Și-a-mi minți așa avam,
Și-a-mi spune că îmi ești neam?
Măi, eu n'am neamuri ca tine,
Ialelei, fără rușine,
Zdrențuroși, goi și desculți,
De drum greu și osteniți;
Merindea ni s'a ciuntat,
Mare năcaz ne-a aflat.

NEAMURILE
Mergeți încătro veți vrea,
Că ici nu veți rămînea,
Că voi sînteți frați cu noi.
Mergeți de-aici dupălaltă,
N'așteptați vorbă rugată,
Căci vă scot și din oraș
Pînă colo, în imaș.

Iosif iese și se duce la primarul cetății.

IOSIF
Of, înalt judecător
Eu-s un biet de călător
Ce-am făcut cu-a mea soție
O lungă călătorie
Vrînd aici a ne înscrie.
Intîi cortil ne-am cercat,
Nicăiri n'am căpătat,
Și acum a mai 'nserat.
Deci, ne rugăm feței tale
Să ai spre noi îndurare,
Să ne așezi undeva
Pîna va veni ziua.
Ca să aflăm adăpost
O noapte 'n locașul vost,
Că sîntem tare trudiți
Eu cortil n'am cum îți da
Dacă nu-s de legea ta:
Jizii nu m'or asculta,
Incă chiar acum noaptea.
Eu văd că ești necăjit
Și de drum tare trudit;
Iți dau trei bani, ia-ți mîncare
Și te 'ntoarnă pe-a ta cale.
Dac'ai eși din oraș,
Poate-ai căpăta sălaș,
Că pe-acolo sînt păstori
Foarte buni și primitori.
Așa, frate supărat,
Eu nu-ți pot da mai bun sfat.

IOSIF
singur
Lumea asta-i trecătoare,
Toate-s vis cîte-s sub soare,
Eu dacă-s un om sărac,
La avuți nu li-s pe plac;
Vezi, dacă-s un biet bărdaș,
N'am avut loc în oraș.
Eu mă duc ca vai de eu,
Dar mă vede Dumnezeu.
De-aș fi fost un om bogat,
Toți mi s'ar fi închinat;
De eram un om avut,
Toți m'ar fi primit de mult,
Toți m'ar fi primit în casă
Și m'ar fi pus după masă.

JUDECĂTORUL

Omule, precum te văd,
Tu ești de la Nazaret
Și nu ești de la Nazaret
Și nu ești din neamul meu,
Că eu sînt un Idumeu.
Și facă cîte le place;
Că-a veni Judecătorul,
Prea bunul Mîntuitorul:
Atunci ei vor fi sermani,
Mai rău ca noi, ești golani.
Seracul tot năcăjește,
La Dumnezeu des gîndește,
Iar avutul nendurat
In lume-i tot desfătat,
Și nu ști că avuția
N'a ținea pe cît vecia;
Ci tot strînge în cămară
Pe serac lase-l să moară.
Și cînd moartea îl găsește,
Vai! amar se chinuiește;
Ar vrea să nu fi văzută
Avuția ceea multă.
Deci, dar eu sum fericit
Că năcăjesc pe pămînt.
Doamne, -al meu mîngîitor,
Vină-mi întru ajutor.

MARIA

Oh, Iosife prea iubit,
Nu fii așa de scîrbit;
Vezi că Domnul e prea bun,
Ne-a povățuit pe drum;
Deși-ai noștri nu ne-au primit,
Dar așa toți mă urăsc,
Nimărui nu trebuesc.
Dar, lasă-i să fie 'n pace,
Loc și ne vom așeza;
Iar de nu ne vor primi,
Colo vom călători
Unde vezi focul arzînd,
Că-s păstori la oi șezînd.

Află poiata.

IOSIF

Iacă, -aici este poiata
Și locașul nost e gata.
Domnului să-i mulțumim
Și-apoi să ne hodinim.

Ingerii coboară spre grajd și cîntă:

Mărire lui Dumnezeu,
Că s'a născut fiul său,
Și jos pace, pre pămînt
Mîntuirea a venit.
Omul să se veselească
De 'ndurarea cea cerească;
Lumea toată să se 'nchine
Celuia ce 'ntr'însă vine.
Cuvîntul s'a întrupat,
Pre Adam l-a deslegat;
Deci, Hristoasă, fie, fie
De acum pînă 'n vecie.

ACTUL al VI-lea

Păstorii aud corul cîntînd. Se scoală întîi Acteon.

ACTEON

Streinul ne-a dăruit
Să ne luăm de mîncat,
Si ’ncă și sfat bun ne-a dat.
Eu pe-aici cînd am trecut
O poiată am văzut,
Și acolo vom afla

CORIDON

Ai de mine și de mine,
Că tu n’ai pic de rușine,
Că cînd dormiam eu mai bine
Te-a adus naiba la mine.
Acteoane, dă-mi tu pace,
Ce-am visat îmi tare place;
Și tu numai m’ai zmintit,
Visul nu me-am împlinit.

ACTEON

Visul trece și se duce,
Ce-i aevea e mai dulce.
Stăi, nu te tot scormoni,
Și ascultă ce-i auzi.

CORIDON

ascultînd cu degetul la ureche

Așa, zău, aud visul meu!
Oh, adă fluerul tău
Să prind a cînta și eu.

ACTEON

Lasă fluerul oriunde
Și ascultă că-s guri multe:
Gîndești că-s pasări de munte
Care trag vara la munte.
Scol și pe Miron s’asculte...
Măi Coridone! Coridone, scoală!
Scoală sus, nu dormi ca dus,
Tîmbusit cu dosu (fața) ’ n sus.

ACTEON

Mă....

MIRON

Ha!

ACTEON

Scoală!

MIRON

Ba!

ACTEON

Clătind pe Miron

Lasă somnul la pustie,
Scoală și-auzi veselie.

MIRON

Acteoane, nebun ești,
Ori, ce dracu mă trezești?
Nu poți să te odihnești,
Ori alte să isprăvești?

Acteon iar îl clătește.

MIRON

mînios

Măi, de m’ei mai deștepta,
Cu un pumn te-oi săruta,
Cît îndată-i sughița.

Acteon iar îl clătește.

Măi Miroane, scoală sus,
Nu horcoti ca un urs,
Tîmbusit cu dosu ’n sus!
Măi Miroane!...

MIRON
Cea!
Pre cel bătrîn și trudit
Care multe-a suferit.

Acteon și Coridon se duc printre oi.

Iată-i ias, că amîndoi
Umblă ca niște strigoi
Noaptea, spărind celea oi.
De-oi lua bota la voi,
Atîtea veți dobîndi,
Pînă ce veți hodini.

CORIDON
Rogu-te, bade Miroane,
Nu vorbi așa, cu coarne,
Ci vorbește mai frumos,
Ca și omul cuvios.
Nu fii așa somnuros,
C’auzim spre răsărit
Multe glasuri de voinici,
Și mai mari și mai mici.
Eu încă-am avut un vis:
Gîndii că-i cerul deschis,
Ingeri mulți vedeam zburînd
De la cer cătră pămînt,
Tot pe Domnul lăudînd.
Acteon m’a deșteptat

MIRON
Se vede că ești brudiu,
De cei ce-a cinsti nu știu
MIRON
Se scoală într’un genunche și, dacă dă cu ochii de îngeri, zice:
Fraților, vă rog frumos,
Iertați c’am fost somnuros.
Eu încă-așa am visat;
Pentru-acea m’am mîniat,
Pentru ce m’ați deșteptat.

ACTEON
mirîndu-se
Oare, ce-i, bade Miroane?
Vezi că-s îngeri milioane.

MIRON
Așa frumoasă cîntare
Nu știu, mai fost-a sub soare?
Deci veniți, și noi cu rînd
Să ne rugăm într’un gînd.

Se roagă toți trei:
Iți dăm, cerule, mărire
Pentru-a ta milostivire,
Că ne-ai dat nouă de știre
Că ne-a sosit mîntuire.

Apoi se scoală și se prind toți tre de mîni și de bucurie joacă.

MIRON
Acum, frați, mîna o dați
Să ne facem toți un lanț

Și-acum văd lucru ciudat,
Că visu-i adevărat.

ACTEON
Miroane, dacă-i vedea,
Cred că nu te-i mînia.

CORIDON
Hristos pre dracu l-a bate,
Pre Adam din iad l-a scoate,
La toți le-a face dreptate
Și-or peri relele toate.

ACTEON
Bine-mi pare că-s sărac:
Lui Hristos săracii plac,
Care strîmbătăți nu fac.
Pentru săraci a venit
Să se nască pe pămînt,
Să ne scape din nevoi.
Oh! Hristoasă, fii cu noi,
Macar că ședem la oi.

UN INGER
Fraților nu zăboviți,
Ci de grabă să veniți
Să vedeți Mîntuitorul,
Cel ce vă dă ajutorul.
Colo ’n grajd dacă-ți sosi,
Un pruncuț mic veți găsi,
Și-i culcat pre fîn uscat,
De îngeri încunjurat,
Ca cel mai mare ’mpărat,
Și să tropotim un danț;
Pre Hristos să-l lăudăm
Că ne-a scoate din blăstăm,
Cu toți să ne bucurăm.
Dar acest mare ’mpărat
Cu sluga lui ne-a chemat;
Eu văd c’acestea-i mai drept
Decît cei ce-s lați în piept;
El mai tare ne iubește,
Pentru-aceia ne poftește.
Deci, veniți, frați, să plecăm,
Pre cel dorit să-i aflăm,
Lui să i ne închinăm
Și ceva daruri să-i dăm;
Să-l rugăm să ne primească
Colo ’n țara cea cerească
De unde el a venit
Șa se nască pe pămînt.

Păstorii pleacă la grajd, privind înapoi.

ACTEON
Mîndru joacă oile
Cînd aud cîntările!
Mielușeii sar tot sus
La nașterea lui Isus!
Oh, cum nu le-a părea bine?
Uitați-vă, un înger vine
Să aibă grije de oi
Pînă ne vom ruga noi.

Ingerul merge la staol, iar păstorii, dacă sosesc la grajd, se închină și dau daruri.

Și plînge neîncetat
Pentru-al lui Adam păcat.

MIRON
cătră cei păstori, mirîndu-se:
Impăratul din sfințit
Cesar August cel vestit,
Știu că nu ne-ar mai chema
Să mergem la curtea sa.
Eu ți-aș da dar cît de mare,
Dar n'am, că sînt sărac tare,
Abia-mi cîștig de mîncare.
Deci, fă bine și primește
Darul meu, micuț cum este,
Că eu alta n'am ce-ți da,
Fără de ți-oi fluera.

CORIDON
Eu mă numesc Coridon,
Și-s tare năcăjit om.
Sînt un biet de păcurar,
N'am nici macar un grițar.
Ți dau, Doamne, că n'am mai mult,
Ți-am dat tot cît am avut,
Ți dau și unt de lăut.

ACTEON
Doamne, întîi am văzut
Știrea care o-ai făcut
Cînd în lume te-ai născut.
Ar trebui să-ți dau dar mare,
Dară n'am, că-s sărac tare.
Ți-am adus, Doamne, un cășuț,
Dacă n'am avut mieluți.

MIRON
Nici în oală,
Nici în poală,
Și tășcuța-i încă goală,
Ți-am adus, Doamne, -o mioară.
Macar că-i mică și proastă.
Că Tu nu ești domn lumesc,
Ci ești Impărat ceresc:
Nu te uiți cîtu-i de mare
Jertfa ce ți-o dă oricare,
Ci cerci ce inimă are.
Deci, te rugăm să primești
De la noi daruri lumești.
Primește-le de la noi,
Niște bieți păstori de oi,
Că noi cinstea ce ți-o dăm
Numai ca să-ți arătăm
Că tare ne bucurăm
Cînd în lume te vedem.
Oh, Domnul nostru cinstit
Carele nu te-ai mărit
Și în lume ai venit.
Fie 'mpărășia Ta
Și acum și pururea.

ACTUL al VII-lea
Diavolii șin sfat cum să piardă pe Isus.

INSPECTORUL
plimbîndu-se singur
Toata noaptea m'am trudit,
Nici o leacă n'am dobîndit
Oh, cîtu-mi-s de scîrbit!
Pe nime n'am căpătat
Ua! cîtu-s de supărat.

Deci primește darul meu,
Căci de la Tine l-am și eu.

Apoi se roagă toți trei în genunchi:

Domnul nostru pe ’ndurate
Carele din iad ne scoate,
Ne-ai dat darurile toate
Iartă-ale noastre păcate.
Primește-ne jertfa noastră,

Stă un pic și apoi zice cu glas vesel:

Stă un pic și apoi zice cu glas vesel:

Dar îmi strig slugile mele
Și m’ oi sfătui cu ele.

Apoi ia bucinul și strigă:

Tra, trarara, raram, tra!

ISPRAVNICUL

venind

Ce-i, înalte inspector?
Ce ne strigi așa cu dor?

INȘELĂTORUL

venind

Doară ești în voe bună
De bucinul tare sună,
Ori doară ești supărat
De-așa tare l-ai umflat?
Spune nouă: ce-i cu tine?
Ca să-ți ajutăm, stăpîne,
Și stăpîne, și jupîne. *(bchi, bchi).*

INSPECTORUL

Oh, voi dragi slugile mele,
Abia pot grăi de jele,
Rău m’ a bate luțiferul,
Cel ce-i tare ca și fierul.
Cel ce-i tare ca și fierul.

Ingerul s’ o repezit,
O leacă nu m’ o-omorit.

Apoi stă înspăimîntat puțin și iar zice:

Am noroc că nu-s fricos,
Că colo aș fi murit, jos.

ISPRAVNICUL

Aici nu-i ce isprăvi,
Că nu lasă îngerii.
Hai să ne ducem în iad
Să ținem cu toții sfat,
Și toți dracii vor sări
Pe Isus a potopi;
Că el viu de-a rămînea,
Noi putere n’ om avea.
Vezi, numai cînd s’ a născut
Cîtă bidă ne-o făcut,
Cîtă vreme ne-o pierdut;
Ingerii s’ au scoborît
Și pe noi ne-au fugărit,
Numai nu ne-a omorît.
Vezi, cîtu-i de mititel
Și cum ne temem de el,
D’ apoi încă dacă-a crește,
Pă toți huc ne sodomește
Și țara ne o golește,
De oameni ne mîntuește.

Că de cînd pe-aici umblăm
Pe nime nu căpătăm;
Pentru-aceea v'am chemat,
Să ținem un mare sfat,
Că cîte-avem de lucrat
Să facem folos la iad.

INȘELĂTORUL
Văzutu-m' ai ce-am pățit
Cînd lui Iosif am șoptit?
Mă tem că ne-a da plăcinte,
Că folos nu i-am făcut
Cît pe-aici am petrecut;
Ci veniți cu osîrdie,
Amîndoi să-mi urmați mie,
Că vin craii de la ost
Să mergem la Irod cel prost
Care și-asa-i puiul nost.

CEILALȚI DOI DRACI
Al nostru!

INSPECTORUL
Dumnezeul hăl din cer
Nu dă la săraci averi,
Ca toți lui să i se roage,
Noi puține putem face.
Dar un om avut și prost
Face tot pe placul nost,
Ascultă cum îi șoptim
Și cum îl povățuim.
Haideți dar toți într'un pas,
Ca să sosim mintenași,
Să ducem în iad izbindă,

Dracii rîd

INSPECTORUL
Slugile mele iubite,
A merge în iad nu-i cinste,
Că Belzebuc cel cu minte
Și v'a coase rău cojocul,
Pîn' ce i-ați mîncat norocul.
Ține-ți gura, Sîrsăilă,
Și de spate-ți fie milă.

SÎRSĂILA
Prostule măria ta,
Tu mai multe-i căpăta,
Că cutezi a cuvînta.

INSPECTORUL
Măi golan, măi sfîrticat,
Tu mă ȋnfrici așa 'nfocat?
Vină, ispravnice, iute
Și-l pocnește peste frunte
Să nu poată grăi multe.
Măi voinice 'nșelător,
Pocnește-l de vr'o trei ori,
Și eu de la voi l-oi scoate
Să-i rumpem coastele toate.

Aici se prind dracii cu toții la bătaie.

INGERUL
îi dudăește

Voi, coconii iadului,
Ingerii păcatului,
Cu toți veți fi demnicați,

Cît de ea toți dracii să rîdă.

Aici prind a rîde și a face *bchi, bchi.*
Inainte de a-și găta ei sfatul, vine un sol
din iad și-i sfădește aspru.

SÎRSĂILĂ
Măi cîni răi și blestemați,
Voi nemica nu lucrați!
Generalul Luțifer
Mînios va pune fier
Așa văd, că n'om ținea.
Aici îngerii ne strică,
In iad ne-așteaptă palincă,
Iar Isus viu de rămîne,
Nici așa nu ne-a fi bine.
Vai de mine și de mine!
Bih, hi, hi, hi!

INSPECTORUL
către draci:
Hai să mergem la Irod
Și eu m'oi sui sub pod
Să pot bine scrie tot
Ce-ai grăi omul cel prost;
Și voi tot să-l înșelați
Și mie să-mi ajutați,
Doar îl putem prinde 'n lat
Și să-l legăm de grumaz,
Și să-l facem un cărnat,
Ca și cînii cei turbați.

Aici rîd dracii cu hohot: *bî-hî, hî, hî, hî, hî hî, him hom!*

Pe oameni să nu'nșelați.

Aici diavolii fug unul peste altul și răcnind.

UN DRAC
Vai și-amar de-a noastră stea!
Prietenii nu-mi par prea dragi,
Imi pare că văd tot draci.

Se mai gîndește și apoi zice:
Vai de mine și de mine!
Prea simțesc că va fi bine,
Și nu-i lucru bun cu mine,
C'oi păți ceva rușine.
Greu năcaz mă împresoară,
Spaima sta să mă omoară:
Doar Romanii vor veni
Tronul spre a mi-l răpi;
Au doar August să vie
Sceptrul din mînă să-mi iee?
Simțesc că bine n'a fi,
Mare rău am de-a păți.
Dar, orice necaz m'ar afla,
Ostașii m'or apăra,
Că mă duc acum îndată
Și le dau cinste 'nsemnată,
Ca cu toți să mă iubească,
De năcaz să mă ferească;
Voi lăsa la logofeți
Ca să facă un ospăț
Și-oi chema pe toți ostașii,
Toți boierii și fruntașii,
Eu cu ei m'oi desfăta,
Ei credință mi-or jura.

ACTUL al VIII-lea

Regele Irod umblă prin casă neodihnit,
Ispiti de draci.

IROD

Nu știu ce lucru-i cumplit!
Că-s așa neodihnit,
Nu [-mi] tignește de mîncare,
Nici în somn n'am alinare;
Inima îmi bate tare,
Orice dulceți mi-s amare;

Cel mai mare Impărat,
Care din cer a venit
Să se nască pe pămînt?
Că noi la dînsul venim,
Aici în Ierusalim,
Lui să i ne închinăm
Și ceva daruri să-i dăm.

UN FRUNTAȘ

Noi atîta știm de tot
Că crai ne este Irod;
Impărat, August Cesare
Care 'n lume-i cel mai tare.
Noi de Impărat nu știm
Să fie 'n Ierusalim;
Poate doar Irod de știe,
De-acea face veselie,
Că aseară, la 'nserat;
El ostașii i-a chemat
Și-s în mare veselie,
Nu știu de ce bucurie.

VALTEZAR

Aici vin craii și înreabă despre Isus Hristos.

VALTEZAR (crai verde)

Oameni buni de viță mare,
Facem la voi întrebare:
Unde este-așezat

GASPAR (crai negru)

Nu știu, poate, nu zic ba,
Vom vedea dac'om intra
Și dacă-l vom întreba.
Irod e un Idumeu,
Am auzit că-i om rău,
Are puțină-ominie
Și a da cinste nu știe.

VALTEZAR

Să mergem să-l întrebăm
Și-așa grije nu-i purtăm.

Crai pleacă la Irod.

VALTEZAR

Oh, Irode, crai vestit,
Noi la tine am venit
Ca să ne recomîndăm
Că noi încă crai sîntem.
Noi cu respect ne plecăm
Și cu dor te întrebăm
De un tînăr pruncușor
Care-i Domn îngerilor
Și 'mparat Iudeilor.
Că steaua lui s'a ivit
Colo, de la răsărit;
Steaua ne-a povățuit,

Frați, să nu ne ntîrziem,
Ci veniți să întrebăm
Pe vestitul crai Irod,
Că el va ști despre tot.

MELCHIOR (crai roșu)
Poate el sărbătorește
Și cu toți se veselește
Pentru noul Impărat
Care ’n lume a intrat.

Despre ceva bucurie.
Deci, de-ți este cunoscut
Unde ’mpărat s’a născut
Aici, în al tău ținut,
Căci de dînsul te ’ntrebăm:
Unde-i, să i ne ’nchinăm,
Daruri de-a noastre să-i dăm
Noi, în semn de mulțămită?
Ți-om mai face o vizită.

IROD
Fraților, vă mulțumesc
Și bucuros vă primesc,
Că veniți din depărtare
Și sînteți osteniți tare.
Dar vă spun adevăratt
Că eu nimic n’am aflat
Despre-acel mare ’mpărat,
Despre care-ați cuvîntat.
Pe aici este ’mpărat
August cel prea luminat;
Iudeii n’au împărat,
Că Romanii i-au prădat.
Pînă aici am venit.
Aici dacă am ajuns,
Steaua noastră s’a ascuns,
Noi tare ne-am supărat,
De popor am întrebat
Și ne-a spus adevărat
Că-ai făcut o veselie
Voi tăia pe nou-născuți
De la doi ani mai micuți,
Și ’ntre-aceia va pieri,
Tronul mi l-oi mîntui.

GASPAR
Irode, tu ’nebunești,
Cînd așa hodorogești!

MELCHIOR
Irode, doară glumești,
O ce nebunii grăești!
Vorbește cum vei vorbi,
Că eu nu te-oi suferi
Să hulești pe cel mai sfînt
Din cer și de pe pămînt.
Cu noi nu vorbi așa,
Macar ești în casa ta,
Ci vorbește lucruri bune,
Nu nește prostii și glume.

IROD
O, voi oameni fără minte,
Pînă-acuma v’am da cinste;
Voi, în loc să-mi mulțumiți,
Da încă mă ocărîți.
Vai și-amar de-a voastră stea,

Țara-i a Romanilor
Și nu-i a Iudeilor.
Deci, fraților, vă dau cinste,
Vă rog cu frățești cuvinte
Să nu-mi pomeniți mai mult
De ’mpăratul nou născut,
Care nici a fost, nici este,
Fără poate în poveste.
De-ar fi una ca aceea,
Decît tronul să mi-l iee,
Mai bine micuț să piee:
Ca să ne sfădim cu tine;
Stăi pe loc, fii mai domol,
Eu să spun în locul lor.

IROD
Tu vrei să grăești cuvinte
Pentru-aești crai fără minte!
D’ ei ținea și tu cu ei,
Eu vă demnic pe tustrei.

VALTEZAR
Iroade, poți bie ști
Că unde-i unul nu-s trii,
Și unul ce-a isprăvi
In potriva alor trii,
Și unul ce-a isprăvi
In potriva alor trii?
Ci mai bine fii mai blînd
Să nu te facem pămînt,
Că-avem săbii de oțel,
Te-om tăia tot mănunțel;
Ci mai bine fii cu minte
Și-ascultă a mele cuvinte,
Că de iau sabia mea,
Pe-amîndoi vă taiu cu ea.
Voi grăiți așa cu mine
Ca și cînd ar fi oricine.

VALTEZAR
Iroade, nu se cuvine
Tronul tău nu-i trebuește,
Că-acela ’n cer locuește.
Și El ca om a venit
Din iubirea ce-a avut
Către ’ntreaga omenime
Să o scoată din suspine.
El lumea o-a birui
Și în veci o-a cîrmui,
Nu cu sabie de fier,
Ci cu sfîntul adevăr.
Pentru-aceea, orișicare
Trebuie să-i dea închinare,
Și din cer și de sub soare,
Tot genunchiul să se ’nchine
Celuia ce ’n lumevine
Să o scape de suspine.
Dușmanii lui vor să piară,
Ca și lumina de ceară;
Și-or peri de pe pămînt,
Ca și colbul dus de vînt.
El îndreaptă sceptrurile,
Face hîrburi tronurile,
Pre umiliți îi înalță,
Pre înălțați îi așează.
Deci de El rău nu vorbi
Pînă sîntem noi aci,
Că s’a despica pămîntul

Să ne despărțim cu cinste.

IROD
Te rog, dară, împărate,
Numai să vorbești dreptate.
Iroade, îți spun frumos
Că tu ești un om spăimos
Și ’nțelegi lucrul întors
Cînd întrebăm de Hristos;
Că-acela nu va veni
Țara ta a o răpi;
IROD
Fraților, eu am greșit
Cînd așa rău am vorbit;
Ci, vă rog să vă grăbiți
Și pe-acel princ să-l găsiți.
Dacă i vă veți închina,
Să veniți știre a-mi da,
Să merg să-l rog să mă ierte
De-a mele vorbe deșerte.

GASPAR
De n’a fi tare departe,
Noi ți-om da de știre, frate,
De cumva ai gînd curat
Spre marele Impărat.

IROD
Fraților, ca să-aveți spor
Eu vă dau de ajutor
Doi ostași prea iscusiți,
Numai să nu rătăciți.

Apoi pleacă și dacă mai merg puțin:

Și-aci îți va fi mormîntul;
Ci te roagă de iertare,
Că-Acela-i îndurat tare,
Și-i căpăta deslegare
Pentru a ta cuvîntare.

VALTEZAR
Eu sînt *Crai-verde* numit
Și viu de la răsărit.
Numele mi-i Valtezar,
Aur îți aduc de dar.
Eu știu, Doamne, foarte bine
Că-s nimica pîngă Tine.
Soarele este frumos,
Dar Tu ești mai luminos;
Aurul este curat,
Dar Tu ești mai luminat.
Acest dar care-l aduc,
Doamne, cînd te-ai născut prunc,
Este-un semn învederat
Că ești veșnic Impărat,
Vistier scumpeților,
Invierea morților,
Comoara darurilor.
Puterea Tu mi-o ai dat,
Tu lași să fiu împărat,
Oamenii să-i cîrmuesc
Și dreptate să-ți slujesc.
Deci, ajută-mi ca să fac
In veci după al tău plac,
Că mare-i iubirea ta
Și acum și pururea.

MELCHIOR

zice către soldați:

Fiilor, să fiți în pace,
Acum vă puteți întoarce
Și să spuneți la ’mpărat
Că noi acasă v’am mînat.

Apoi craii merg singuri, și dacă află Isus, își închină darurile îngenuchind.

Tu ești vieața și-adevărul,
Calea prin care-aflăm cerul;
Tu la ai tăi ai venit
Dar ai tăi nu te-au primit.
Tu, cereasca visterie,
Te-ai născut în sărăcie,
Ca de-acum să suferești
Pentru oameni, că-i iubești,
Și mîngîi pe necăjiți
Și deștepți pe cei orbiți.
De-acum pînă în vecie
Mila ta spre noi să fie.

MELCHIOR

Eu mă numesc Melchior,
Te-am cercat, Doamne, cu dor
Să te cinstesc tu tămîe
Care ți-e plăcută ție.
Lucrul mînurilor tale
Este universul mare;
Tu ești raza Tatălui,
Icoana Părintelui;
Singur unul te-ai născut

GASPAR

Eu *Crai-negru* mă numesc,
Cu smirnă te dăruesc,
Ca să ’nsemnez moartea ta
Cu care moarte-ai călca.
Tu ești Domnul Domnilor.
Invierea morților;
Mărirea tainelor firei,
Că-i lucrul Dumnezeirei.
Cei de jos și cei de sus
Să se plece lui Isus,
Tăt genunchiul să se ’nchine
Celuia ce ’n lume vine
Să o scape de suspine.
De la-al Soarelui sfințit
Și pînă la răsărit,
De toți prea-mărit să fie,
Ca și fumul de tămîe,
Toți să strige ne’ncetat:
”Bine este cuvîntat
Cel ce ’n lume a intrat,
Ca sie-și să se jertfească
Și pe om să-l mîntuiască
De-al dracului vicleșug
Și de-al iadului greu jug„.
O, înaltă Dumnezeire,
Fie ’n veci a ta mărire!

INGERUL

către crai:

Vă vestesc, prea iubiți frați,
La Irod să nu ’nturnați,
Că Irod afurisitul
Vrea să taie pre Cuvîntul

Și nime nu te-a făcut.
Tu cu Tatăl din iubire
Vii să ne scoți din perire,
Voia noastră e spiritul,
Inceputul și sfîrșitul.
Voi trei, și numai o fire,
Faceți cerul să se mire
De taina mare-a ’ntrupărei,
De opul răscumpărărei.
Mintea din întreaga lume
Nice cînd n’a putea spune
către Iosif:
Tu, Iosife, să grăbești,
Pe Hristos să-l mîntuești:
Pune-l la mumă-sa ’n brațe
Și pe amîndoi i-așează
Pe acel mînza de asin
Care merge foarte lin.
Așa veți călători,
Din Canaan veți locui,
Pînă Irod va pieri.
Atunci eu vă voi chema
Iar în Galileia,
Ca să fie împlinită
Vorba de Profeți vestită:
”Iată, am chemat din Egipt
Pe fiul meu cel iubit”
Voi, arhierei luminați,
Cărturari prea învățați,
Voi, fruntea Iudeilor
Și fiii Profeților,
Cu toții sînteți rugați
In cărți bine să cercați:
Afla-veți vre-o prorocie
Carele-a făcut pămîntul.
Voi vă duceți pe alt drum,
Care l-eți afla mai bun.
Mulțumiți lui Dumnezeu
Că-ați văzut pe fiul său
Care v’a scăpa de rău.

Care să făgăduiască
Ca aici va să se nască
Un crai din viță crească
Care va să stăpînească
Țara voastră jidovească?

MAI MARELE SINAGOGEI
Oh, Iroade luminat,
Iți spun drept și-adevărat
Că toți Profeții-au vorbit
De-acel împărat vestit.
Da și aceea o știm,
Ca s’a naște ’n Viflaim
Acel pe care-l dorim.
Părinții noștri ne-au dat semne
Cum va fi pe-aceea vreme;
Chiar Izrail cel vestit
Lui Iuda i-o profețit,
Că el va să stăpînească
Țara noastră jidovească
Pînă ’n vremea cînd s’a naște
Cel ce turma o va paște.
El zice cînd va lipsi
Domn din Iuda și n’a fi,
Atuncea va să se nască
Bucuria cea lumească:
Pierderea diavolilor,

De care mi-i lipsă mie?

UN ARHIEREU
Noi cărțile le citim,
Prorociile le știm:
Ori de ce n᾽ei întreba
Bun răspuns vei căpăta.

IROD
zîmbind
Auzit-ați voi să fie
Undeva vre-o prorocie
IROD
Dar, voi fruntași onorați,
Tot așa răspuns îmi dați?

FRUNTAȘII
Noi încă toți așa știm,
Cîți cărțile le cetim,
Ca s᾽a naște ᾽n Viflaim
Acel pe care-l dorim.

IROD
De răspuns vă mulțumesc,
Dară am să mă gîndesc
Cîte voi să isprăvesc
Pentru-al vostru crai ceresc.

către căpitani:
Iubiților căpitani,
Bravilor ostași romani,
Inima mea saltă ᾽n piept
Cînd pe toți veseli vă văd;
Dar mă doare a vă spune
Așteptarea oamenilor,
Deci, Iroade mult cinstit,
Acel timp poate-a sosit,
Cum Iacob a profețit;
Că ne domnesc Idumeii
Și nu stăpînesc Iudeii
Așa zic și arhiereii.
Unde-i poama acea bună.
De-atunci mult timp a trecut,
Eu pe crai nu i-am văzut.
După-aceea am chemat
Jidovii și-am ținut sfat:
Ei mi-au spus din a Ior cărți
Că-aici, în aestea părți,
Se va naște-un împărat,
Cel de dînșii așteptat:
Pe Izrail va să-l pască,
Pe Jidovi să-i fericească.
Deci, vă dau poruncă nouă,
Indoită ᾽n trii și ᾽n două,
Să grăbiți care de care
Să tăieți fără cruțare
Prunci de la doi ani mai mici,
Cîți se vor afla pe-aici.
Nici unul să nu rămîie
Să-mi ia a mea ᾽mpărăție.
Arătați Iudeilor
Cine-i împăratul lor.

UN CĂPITAN
Eu pe-al meu călcîi mă jor
Că mulți prunci voi să omor.

ALTUL

Un cuvînt de ’ntristăciune:
Tronul meu i-amenințat
De un tînăr împărat
Care-acuma s’a născut
Aici, în al meu ținut.
Acum, nu de mult, au fost
Pe-aici trei crai de la ost;
Eu cu ei vorbe-am schimbat
Și în urmă i-am rugat
Că dacă îl vor afla
Și i se vor închina
Să vină pe-aici să-mi spună

IROD
Lăsați-mă! Iertați-mă!
Decît că mă chinuiți,
Mai bine mă omoriți!

Ostașii vin și-și aduc raporturile.

UN CĂPITAN
Oh, Iroade luminat,
Iți spun drept și-adevărat,
Șeapte mii de sugători
Au tăiat ai mei feciori.
Țara-i plină de fior
Pentru-acest crîncen omor;
Plînsu-i mare, de minune,
Cît mă tem mai mult a spune.

ALTUL
Eu înștiințez umilit
Că porunca ți-am plinit:
Șeapte mii prunci tinerei
Sabia mea e ascuțită,
Dar pe mîni va fi tîmpită:
Atîtia prunci voi tăia,
Cîți prin Roma voi afla.

Ostașii se duc și taie prunci, dar Irod se culcă; dar cît adoarme, iar vin diavolii și spar. El vorbește în vis.

Că porunca mi-ați plinit,
Tronul mi l-ați mîntuit.

INGERUL
către mame:
Vouă, mame, cu durere
Eu vă aduc mîngîiere:
Pruncii voștri cei tăiați
Cu îngerii sînt buni frați,
Că-au murit pentru Hristos,
Umplînd cerul de miros,
Și la ’nmormîntarea lor
Cîntă-al îngerilor cor.

Aici se cîntă: ”Cîți în Hristos v’ați botezat,
In Hristos v’ați și ’mbrăcat,
Aliluia!,,

INGERUL
mai încolo
Iar tiranul acest rău,
Ce-i dușman lui Dumnezeu,
De viu îl va duce dracul,
Să nu vă ’ngrozească altul.

Aici prind dracii pe Irod și-l duc în iad.

Au tăiat ostașii mei;
Mamele plîng și suspină,
Că le doare la inimă;
Ca ori încotro priveai,
Tot pruncuți tăiați găsiai.
Toată țara s'a udat
Cu sînge nevinovat;
Eu încă m'am îngrozit
De plînsul ce-am auzit.

IROD
Fiilor, vă mulțumesc,
Cu aur vă răsplătesc,
Acum mai mult n'ai iertare,
Că ești om blestemat tare;
Nici ești un om cuvios,
Nici faci dracilor folos.
Haidați să-l legăm frumos,
Să-l stringem pînă la os.

Aici îl prind și-leagă și-l iau pe sus și-l duc către iad.

MOARTEA
Măi, diavoli afurisiți,
Voi de viu îl chinuiți;
Lăsați eu să-l spovedesc,
Datorința să-mi plinesc.

ISPRAVNICUL
Măi așteaptă, domnișoară,
Că noi nu voim să moară;
Noi încă îl știm juca
Mai altfel ca duma-ta.
Ar fi pagubă de tine

INSPECTORUL
către Irod:
Cînd mor pruncii mititei
Noi n'avem folos de ei;
Tu mulți prunci mici ai tăiat
Și pe noi ne-ai înșelat.
Pentru-această a ta faptă
Te vom duce 'n iad, la plată.
Pînă 'n mînă mi-a veni.

IROD
Eu cu-a mele desfătări
Mi-am făcut pe veci dureri.
Cît vor fi oameni pe lume
Vor blestema al meu nume.
Nici dracilor nu le plac,
Vai și-amar de al meu cap.
Acum v'și da sfatul meu:
Să nu calci în drumul rău,
După cum am călcat eu;
Să nu pățească ca mine
Din întreaga lume nime.
Ce folos de-a mea domnie,
Că-s cu dracii de-o soție.
Ostașii nu mă pot scoate,
Nici a mele averi toate!
Unde ești, iubită moarte?

Dracii îl duc pe Irod pînă în iad.

INGERUL
către ascultători:
Prea iubiți ascultători,
Eu-s înger apărător,
Vă rog să țineți în minte

Să-ți ungi dinții cu-acest cîne.
Ți-s destuli acești copii,
Vre-o patrusprezece mii,
Care ți i-ai cules eri
Prin crîncenile tăieri.
Cu-această pasăre vie
Noi ne-om face veselie,
Căci ca el de blestemat
Noi n'avem pe altu'n iad.

MOARTEA

Voi, draci, n'aveți ce gîndi,
Că Irod tot al meu a fi,
Că voi atît l-eți căzni,
Sus în cer veși locui,
Intr'un loc cu îngerii,
Unde ca să ne ntîlnim
Noi cu toții să dorim.
Ziua de Crăciun ne fie
La toți spre bucurie;
A Fiului întrupare
Să ne dea îndestulare
Și păcatelor iertare,
Ce din inimă doresc
La tot neamul romînesc!
Amin
In oraș, în Viflaim.

Cele aici auzite:
Pe săraci să-i miluiți
Și de rău să vă feriți,
Ca Irod să nu pățiți;
La suflet să fiți curați,
Cu Dumnezeu împăcați,
Oara morței să-o-așteptați,
Ca și pruncii cei tăiați.

BIBLIOGRAFIE

BATAILLE G., *Partea blestemată. Eseu de economie generală*, traducere și postfață de Bogdan Ghiu, cuvânt înainte de Luca Pițu, Iași, Institutul European, 1994.

CARAMAN P., *Colindatul la români, slavi, și la alte popoare*, Editura Minerva, București, 1983.

Ibidem, *Studii de folclor II*, Editura Minerva, București, 1988.

Ibidem, *Descolindatul în orientul și su-estul europei*, Editură Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași, 1997.

CEPRAGA D. O., RENZI L., SPERANDIO R., *Le nozze del sole. Canti vecchi e colinde romene*, Carocci editore, Roma, 2004.

CUGNO M, LOSONTI, D., *Folclore letterario romeno*, Piemonte, 1981.

GHIDUL IUBITORILOR DE FOLCOR, Editura Lidana, Suceava, 2012.

GHINOIU I., *Obiceiuri populare de peste an. Dicționar*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1997.

Ibidem, *Dicționar de mitologie română*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2013.

LAJOS B., *Folclor. Noțiuni generale de folclor și poetică populară*, Ed. Scientia Kiadó Kolosvar, Cluj-Napoca, 2003.

LUPU C., RENZI L., *Studi rumeni e romanzi, omaggio a Florica Dimitrescu e Alexandru Nicolescu*, Padova, 1995.

MARIAN S. F., *Sărbătorile la români I*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994.

MAUSS M., *Eseu despre dar*, traducere de Silvia Lupescu și studiu introductiv de Nicu Gavriluță, Editură POLIROM, Iași, 1997.

OLTEANU A., *Calendarele poporului român*, Editura Paideia, București, 2009.

PAMFILE T., *Sărbătorile la români*, Ediție și introducere de IORDAN DATCU, Editura SAECULUM I.O., București, 1997.

PAPAHAGI T., *Graiul și folklorul Maramureșului*, Cultură Națională București, 1925.

POP M., RUXĂNDOIU P., *Folclor literar românesc*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 133.

POP M., *Obiceiuri tradiționale românești*, Univers, București, 1999.

ȘIȘEȘTEAN G., *Formes de vie paysanne dans le Nord-Ouest de la Transylvanie*, Editura MICA VALAHIE, București, 2005.

STOICA G., POP M., *Zonă etnografică Lăpuș*, Ed. Sport-Turism, București, 1984, p. 70.

SUIOGAN D., *Obiceiurile-modălități de actualizare a modelului socio-cultural*, Memoria ethnologica, vol. 16-17, s.i., 2005.

VRABIE G., *Folklorul. Obiect, metoda și categorii,* Editura Academiei R.S.R., București, 1970

Site-uri:

https://dexonline.ro/

https://archive.org/details/DictionarMitologieRomanaIonGhinoiu/page/n91

https://ziarulunirea.ro

https://m.adevarul.rom

https://www.memoria –ethnologica.ro

http://craciun.teotrandafir.com/traditii-de-craciun/traditii-de-craciun-in-maramures_3420

http://www.ziare.com/social/sarbatoare/ignatul-obiceiuri-si-superstitii-1400091

http://www.traditieialomita.ro/obiceiuri/cu-data-fixa/colinde-si-obiceiuri-de-iarna/

https://www.versuri.ro/versuri/vecinu-plugusorul-2012-_hkv6.html

https://www.gazetadeagricultura.info/dezvoltare-rurala/obiceiuri-si-traditii/2230-dansul-caprei.html

http://jurnalmm.ro/traditii-si-obiceiuri-de-sfantul-vasile/

http://turismmaramures.ro/craciun-maramures-obiceiuri-traditii-superstitii/

https://www.romaniaturistica.ro/festivalul-de-datini-si-obiceiuri-de-iarna-marmatia-2018-sighetu-marmatiei

https://www.axanews.ro/mm/religie-incepe-postul-craciunului.html

http://www.traditii.ro/craciun.php?nr_articol=42

https://www.gandul.info/magazin/colinde-de-craciun-colindul-din-ajunul-craciunului-si-traditii-de-craciun-11811201

https://www.mediafax.ro/social/maramures-obiceiurile-si-traditiile-de-craciun-se-pastreaza-cu-sfintenie-2315518

http://www.emaramures.ro/obiceiuri-craciun-afla-cum-trebuie-sa-arate-un-brad-traditional-de-maramures-si-ce-aduc-colindatorii-video/

http://jurnalmm.ro/traditii-de-iarna-la-borsa-impodobirea-bradului-de-craciun/

http://www.formula-as.ro/2005/697/mica-enciclopedie-as-27/colinde-vechi-din-maramures-10251

http://www.turismland.ro/brondosii-din-cavnic/
http://www.emaramures.ro/boboteaza-traditii-si-obiceiuri-de-boboteaza-in-maramures/

http://www.puterea.ro/sfaturi-si-curiozitati/simbolul-vascului-de-ce-trebuie-sa-avem-in-casa-crengute-de-vasc-128137.html

https://youtu.be/muUbQexvuA4

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwig9vig4tnfAhUNyqQKHRS8D5wQFjAAegQICRAC&url=http%3A%2F%2Fwww.prospectiuni.ro%2Ffiles%2F389_Poveste%2520de%2520iarna_traditii_si_obiceiuri_in_Maramures.pdf&usg=AOvVaw1cf7lPNiW9HQzjNoPWPLx7

https://www.kanald.ro/tratitii-de-craciun--dinc2a0-maramures--in-postulc2a0--craciunului--localnicii--tineri-si-batrani--merg2a0-la-sezatori-unde--muncesc-si-canta-colinde_57532.html

Ringraziamenti

Ringrazio innanzitutto il mio relatore –il prof. Luca- per la gentile disponibilità e la mia relatrice -la prof.ssa Opriș- che, nonostante il poco tempo a disposizione per scrivere questa tesi, ha creduto in me e mi ha aiutato senza esitazioni a completare il mio percorso universitario. Un ringraziamento speciale va anche al mio relatore della triennale, grande sostenitore della romenità a Padova, il prof. Cepraga, il quale mi ha fatto scoprire la bellezza della lingua e della cultura romena. Poi volevo ringraziare i miei genitori Maria Grazia e Antonio che mi hanno permesso di studiare all'università e che, assieme ai miei fratelli Juri e Marco mi hanno sempre sostenuto e incoraggiato a non mollare. Infine, ma non meno importanti, il mio compagno Morgan e i miei amici (in particolare Anna), che mi sono sempre stati di supporto in questi anni.

Un sincero grazie a tutti,

Giulia Romito